

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาความยากจนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังจุก อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีที่มีกัตตประโยชน์กับการแก้ปัญหาคความยากจน
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

เพื่อให้การดำเนินงานให้เกิดความสำเร็จมีความก้าวหน้าและสามารถบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่ตั้งไว้ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีการพัฒนาต่อไป ดังนั้นจึงมีความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพไว้หลายท่านดังนี้

๑. ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้รับจากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไร แคไหน ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์การ ซึ่งแตกต่างจากประสิทธิผล (Effectiveness) ที่หมายถึง ความสำเร็จในการที่ดำเนินงานก้าวหน้าไปและสามารถบรรลุเป้าหมายต่างๆที่องค์การตั้งไว้ได้

๒. ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีความถูกต้อง รวดเร็วตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัดและได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ประสิทธิภาพนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรที่ดี วัสดุอุปกรณ์ที่ดีและเพียงพอ รวมทั้งระบบการบริหารจัดการที่คล่องตัวและการกำกับดูแลที่ดี^๒

^๑ รัชชัย สันติวงษ์, ทฤษฎีองค์การและการออกแบบองค์การ , (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๓.

^๒ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

๓. ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบการทำงาน สร้างสมรรถภาพและความมั่งคั่งเก็บไว้ภายในเพื่อขยายตัวต่อไปและเพื่อเอาไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤติจากภายนอกได้ด้วย^๓

๔. ประสิทธิภาพ คือ อัตราส่วนระหว่างผลผลิต(สินค้าหรือบริการ) กับวัตถุดิบ (แรงงาน,ทุน,วัตถุดิบ, ข้าวสาร)

๕. ประสิทธิภาพ หมายถึง เป็นวิธีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดความสิ้นเปลืองน้อยที่สุดในกระบวนการผลิตโดยสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด กล่าวคือ เป็นการใช้โดยมีเป้าหมาย (Goal) คือประสิทธิผลหรือให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้สูงสุด อาจเรียกว่าทำสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้อง (Doing things right)^๔

๖. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลสำเร็จตามความปรารถนา โดยใช้เวลาและความพยายามเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำให้ผลของงานที่สำเร็จอย่างสมบูรณ์^๕

๗. ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานดังกล่าวซึ่งความพึงพอใจนั้น หมายถึง ความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชนโดยพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้^๖

๑. ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Service)

๒. ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วตรงต่อเวลา (Timely Service)

๓. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service)

๔. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service)

๕. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการจัดกระบวนการดำเนินงานที่ดี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งรวมถึงการจัดบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่ดี เพียงพอและคุ้มค่ามากที่สุด ตลอดจนถึงการบริหารจัดการที่คล่องตัวและการกำกับดูแลที่ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานได้อย่างสบายใจและมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของบุคคลที่พอใจในการทำงานและไม่พอใจในการทำงานพบว่าบุคคลที่พอใจในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ คือ

^๓สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา,เอกสารสาระการเรียนรู้ประกอบชุดวิชา “การพัฒนาการบริหารสถาบันการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๔๖), หน้า ๓๔๐.

^๔Bedeian Zammuto. “Characteristic of leadership team in Georgia puplic school”, Dissertation Abstract Internatonal, 35(August 1975, 1995.), p.60.

^๕Certo, C, **Modern Management**, (8th ed.), (New Jersey : Prentice-Hall,2000), p.9.

^๖ Carter V, Good, **Dictionary of Education**, (New York: McGraw-Hill Book), 1959, p. 195.

^๗John. D. Millet,**Management in the Public Service**, (New York : Mc Graw – Hill. 1998.), p. 4.

๑. การที่สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ
๒. การที่ได้รับการยกย่องนับถือเมื่อทำงานสำเร็จ
๓. ลักษณะเนื้อหาของงานนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ
๔. การที่ได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น
๕. ความก้าวหน้าในการทำงาน
๖. การที่ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงานความสำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ^๔

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้คือ^๕

๑) ความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคคลแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไปซึ่งพื้นฐานความแตกต่างของบุคคลมีดังต่อไปนี้คือ

(๑) บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการต่อสู้และอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยยากลำบากแตกต่างกันออกไป บางคนเมื่อได้รับงานหนักก็เริ่มถอยหนี เนื่องจากสภาพจิตใจและร่างกายไม่พร้อม แต่บางคนสามารถต่อสู้งานหนักได้ทั้งร่างกายและจิตใจของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด

(๒) บุคคลที่มีความรักและสนใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน บางคนรักและชอบทำงาน เขาจะเลือกทำงานที่ท้าทาย มีความหมายหรือน่าสนใจสำหรับเขา ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาแสดงออกถึงความรับผิดชอบเฉพาะตัว แต่ในขณะที่บางคนชอบทำงานง่ายๆ สบายๆ ซึ่งไม่ต้องใช้ความสามารถทางสติปัญญาและความรับผิดชอบมากนัก

(๓) บุคคลชอบลักษณะของการเป็นผู้นำแตกต่างกัน บางคนชอบเสรีภาพในการทำงาน เขาก็จะทำงานได้ดีเมื่อเขาอยู่กับผู้นำแบบประชาธิปไตย แต่บางคนอาจชอบผู้นำแบบเผด็จการ ซึ่งเขาจะทำงานได้ดีเมื่อมีการใช้อำนาจควบคุม นอกจากนี้แต่ละบุคคลยังมีความต้องการในระดับการควบคุมที่แตกต่างกันออกไปอีก โดยบางคนชอบการควบคุมอย่างใกล้ชิด ขณะที่บางคนชอบการควบคุมอย่างกว้างๆ

(๔) บุคคลมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่เหมือนกัน บางคนช่างพูดช่างเจรจา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ในขณะที่บางคนมีนิสัยเก็บขี้น ชอบที่จะอยู่คนเดียว ไม่ค่อยเข้าสังคม ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ดังนั้นแต่ละคนทำงานชนิดเดียวกันจึงได้ผลไม่เท่ากัน

^๔ Herzberg, Frederick, **Motivation moral and management**, (New York : John Wiley and Sons, 1988), p.263.

^๕ สุรนันทน์ เลหพันธ์, **การพัฒนาองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนาจำกัด, ๒๕๓๑), หน้า ๘ - ๑๑.

(๖) บุคคลมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายไม่เท่ากัน บางคนมีความรับผิดชอบต่องานสูงเนื่องจากมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเรื่องของผลงาน โดยมองความก้าวหน้าของตนเอง ในขณะที่บางคนมีความรับผิดชอบต่องานน้อยและไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน

๒) แรงจูงใจในการทำงาน ในสมัยก่อนเชื่อกันว่าแรงจูงใจสามารถเกิดขึ้นในแต่ละบุคคลด้วยการให้เงินหรือไม่ก็ทำให้คนคนนั้นมีความสุข ความสะดวกสบาย แต่ต่อมาพบว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่สามารถเพิ่มแรงจูงใจ ให้กับบุคคลทำงานได้อีก ดังต่อไปนี้คือ

(๑) การจัดงานที่ท้าทายความสามารถให้แต่ละบุคคลทำ โดยงานที่ท้าทายนั้นอาจต้องแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

(๒) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการวางแผนขององค์กรซึ่งหากบุคคลใดได้มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ก็จะเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทางหนึ่ง

(๓) การให้การยกย่องและสถานภาพ บุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอะไรก็มีความต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม หรือผู้บังคับบัญชาเหมือนกันทุกคน แต่การยกย่องต้องทำด้วยความจริงใจและมีขอบเขต

(๔) การให้ความรับผิดชอบและอำนาจมากขึ้นรวมทั้งการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ก็จะมีผลให้เกิดแรงจูงใจให้คนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๕) การให้ความมั่นคงปลอดภัย ความหวาดกลัวต่อสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล เช่น การไม่ให้งานทำ การสูญเสียตำแหน่งเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในจิตใจของคนเรา ความต้องการในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยจึงมีความสำคัญ

(๖) การให้ความอิสระในการทำงาน ทุกคนปรารถนาจะมีอิสระในการทำงานด้วยตัวของเขาเอง โดยเฉพาะกลุ่มพนักงานที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

(๗) การเปิดโอกาสให้เจริญก้าวหน้าทางด้านส่วนตัว การมีโอกาสร่วมการฝึกอบรม ดูงาน การหมุนเปลี่ยนงานที่รับผิดชอบ รวมถึงการสร้างสมประสบการณ์จากการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งสิ้น

(๘) การให้รางวัลเกี่ยวกับเงิน

(๙) การให้โอกาสแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นที่จะสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เรื่องความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่องาน ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานเป็นทัศนคติอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นภาวะความคิดที่อยู่ในจิตใจของคนเรา ความพอใจต่องานไม่ใช่สิ่งเดียวกับแรงจูงใจ ในสมัยก่อนเชื่อว่า ความพอใจจะนำไปสู่การปฏิบัติงาน เมื่อคนเรามีความพอใจ เขาก็จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสรุปได้ว่า ความพอใจต่องานนำมาซึ่งการปฏิบัติงาน ในสมัยต่อมามีแนวคิดที่ขัดแย้งกับความคิดเดิม โดยเชื่อว่า การปฏิบัติงานนำมาซึ่งความพึงพอใจ หมายถึงเมื่อคนเราปฏิบัติงานไปแล้ว บุคคลนั้นจะรู้ว่าตนเองมีความพึงพอใจต่องานหรือไม่ โดยดูจากผลรางวัลที่ตนเองคาดหวังไว้ จนกระทั่งปัจจุบันก็ยังไม่มีข้อยุติว่าความพอใจต่องานก่อให้เกิดการปฏิบัติงาน หรือการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความพอใจต่องาน สำหรับแนวคิดเรื่องการทำงานนำไปสู่ความพึงพอใจนั้น มีดังนี้

(๑) การทำงานนำมาซึ่งรางวัลที่เหมาะสมและเป็นธรรม สามารถนำไปสู่ความพึงพอใจ

(๒) ความพึงพอใจเมื่อเสริมด้วยคุณค่าของรางวัลและโอกาสที่จะได้รับ จะนำไปสู่ความพยายามในการทำงาน

(๓) ความพยายามในความทุ่มเทให้กับงาน ความสามารถและคุณสมบัติส่วนตัว และความเข้าใจในบทบาทของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่บรรลุผลสำเร็จ

๔) ขวัญกำลังใจ สมัยก่อนกล่าวกันว่าเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานคือ ถ้าพนักงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานดี จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต และผลผลิตที่สูงขึ้น แต่ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นก็จะกล่าวกันว่า เนื่องจากพนักงานขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน แต่ต่อมาในระยะหลัง นักวิจัยได้นำหลักการทางพฤติกรรมมาศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจ พบว่า ขวัญและกำลังใจไม่ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต หรือทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเสมอไป ขณะที่พนักงานที่มีขวัญกำลังใจต่ำ แต่ประสิทธิภาพในการผลิตกลับสูงขึ้นได้

สรุป จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการจัดกระบวนการดำเนินงานที่ดี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งรวมถึงการจัดบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่ดี เพียงพอและคุ้มค่ามากที่สุด ตลอดจนถึงการบริหารจัดการที่คล่องตัวและการกำกับดูแลที่ดี

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจน

ปัจจุบันปัญหาความยากจนถือว่าเป็นปัญหาสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก เพราะความยากจนได้แผ่กว้างออกไปทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนลดลง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ขัดสนทางเศรษฐกิจ ขาดการศึกษา สุขภาพเสื่อมโทรม ซึ่งปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นก็เป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งปัญหาสังคมด้านอื่นๆ เช่น การติดยาเสพติด การลักขโมย การก่อเหตุอาชญากรรมต่างๆ การแก้ปัญหาความยากจนนั้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ไปได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

๒.๒.๑ ความหมายปัญหาความยากจน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาความยากจน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า ปัญหาความยากจน ไว้หลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

๑. ปัญหาความยากจน คือปัญหาของปัจเจกชนที่แต่ละบุคคลมีรายได้ไม่เท่ากัน เพราะผลมาจากนโยบายในการพัฒนาประเทศที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ภายใต้การครอบงำจากประเทศมหาอำนาจและนำทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่ใช้ในการดำรงชีวิต จึงทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเองได้เหมือนในอดีต ทำให้กลายเป็นคนจน^{๑๐}

๒. ปัญหาความยากจน เป็นปรากฏการณ์สัมพัทธ์ซึ่งเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจทางการเมือง และอำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่ทัดเทียมกันภายใต้ทุนนิยมที่มีส่วนเสริมสร้างให้เป็นปัญหา

^{๑๐} นิธิ เอียวศรีวงศ์, ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.probaton.go.th>. [๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔]

ร้ายแรง ดังนั้นในแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนก็คือ การกระจายอำนาจทางการเมืองอย่างทัดเทียมกัน ควรเน้นความเป็นธรรมในการพัฒนาทางด้านภาคเกษตรและการพัฒนาแบบรัฐสวัสดิการ เป็นการรวมกลุ่มของประเทศโลกที่สามเพื่อต่อรองกับประเทศที่มีความมั่งคั่งกว่า^{๑๑}

๓. ปัญหาความยากจน หมายถึง การขาดแคลนทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ใดแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความบกพร่องและไม่สามารถจะดำรงความเป็นอยู่ในเศรษฐกิจของตนให้อยู่ในระดับเดียวกับคนอื่น ๆ ในหมู่หรือกลุ่มที่ตนอยู่รวมกันได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้นั้นไม่สามารถจะใช้ประสิทธิภาพทั้งทางกายและทางสมองให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่^{๑๒}

๔. ปัญหาความยากจน คือ ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างสังคมและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง ๔๐-๕๐ ปี มีการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อไปในทางของคนที่มีฐานะดีกว่าจึงทำให้คนจนเสียเปรียบ และก็ไม่ใช่เรื่องของคุณสมบัติส่วนตัวที่บางคนจน เพราะไม่อยากได้อะไรดี ไม่ขยันเหมือนคนในยุคอดีต^{๑๓}

๕. ปัญหาความยากจน คือ สภาพของการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้^{๑๔}

กิลเลทท์ และ เรนฮาร์ดท์ (Gillett and Reinhardt) อ้างถึงใน โกศล วงศ์สวรรค์, สุธิลา ตูลยะเสถียร และสถิต วงศ์สวรรค์ ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาความยากจน หมายถึง การที่บุคคลไม่สามารถมีผลผลิตเพื่อบำบัดความต้องการของตนในปริมาณที่พอเหมาะเท่ากับบุคคลอื่นที่ ทำให้เห็นความแตกต่างจากบุคคลอื่นซึ่งมากกว่า^{๑๕}

จอห์น เลวิส กิลลิน และคณะ (John Lewis Gillin and the others) อ้างถึงใน สุพิศวง ธรรมพินทา ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาความยากจน หมายถึง สภาพที่คนมีมาตรฐานการครองชีพต่ำ อาจเป็นเพราะรายได้น้อยหรือใช้จ่ายไม่เป็น จึงทำให้ขาดประสิทธิภาพทางกายและทางสมองจนไม่อาจทำหน้าที่ในสังคมที่เขาอยู่ได้ดีพอ^{๑๖}

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจน สรุปได้ว่า ปัญหาความยากจน คือ สภาวะที่บุคคลไม่สามารถครอบครอง หรือได้รับการจัดสรรทรัพยากร ให้ทัดเทียมคนอื่น จึงทำให้รายได้หรือปัจจัยในการดำรงชีพอ่อน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในช่วง

^{๑๑} รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.probaton.go.th>. [๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔]

^{๑๒} วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร, มนุษย์กับสังคม, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๕.

^{๑๓} เสน่ห์ จามริก และคณะ, คลังสมองคนจน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

^{๑๔} สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๙๗.

^{๑๕} Gillett and Reinhardt, อ้างถึงใน โกศล วงศ์สวรรค์, สุธิลา ตูลยะเสถียร และสถิต วงศ์สวรรค์, ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น ๒๕๔๗), หน้า ๗๒.

^{๑๖} John Lewis Gillin and the others, อ้างใน สุพิศวง ธรรมพินทา, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔๘.

เวลานั้น ให้เกิดความอดอยาก ขาดแคลน ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเองได้ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ จึงทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถจะบำรุงรักษาสุขภาพและชีวิตของตนเองได้

๒.๒.๒ สาเหตุของความยากจน

ความยากจนเป็นสภาพของการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งความยากจนเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุทั้งในแง่โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางครอบครัวและปัจจัยส่วนบุคคลต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจน ซึ่งจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาความยากจน ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาถึงสาเหตุของความยากจนไว้หลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

๑. ปัจจัยทางสังคมที่เป็นสาเหตุของความยากจน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

๑) ลักษณะทางครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีขนาดใหญ่ หัวหน้าครอบครัวมีความรู้ น้อย มีทักษะการทำมาหากินน้อย สมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษาและขาดทักษะในการทำมาหากิน สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ เช่น พิกัดหรือเจ็บไขได้ป่วย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพและหารายได้ ดังนั้นครอบครัวที่มีองค์ประกอบเหล่านี้นักเป็นครอบครัวที่ยากจน

๒) การศึกษาที่ต่ำและขาดทักษะในการประกอบอาชีพคนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ มีความรู้ น้อย มีทักษะในการประกอบอาชีพน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้นและสร้างทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพ จึงทำให้คนจนขาดโอกาสในการมีงานทำและรายได้ที่ดี

๓) การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คนยากจนโดยเฉพาะคนจนในชนบทและท้องถิ่นห่างไกล มักขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการขาดข้อมูลข่าวสารด้านราคาผลผลิต เทคโนโลยีการผลิต ความต้องการผลผลิตของท้องตลาด และสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลต่อผลผลิต การขาดข้อมูลข่าวสาร ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องตลาด หรือเกิดความผิดพลาดในกระบวนการตัดสินใจอันนำไปสู่ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ

๔) ทักษะคติและกระบวนการทางสังคมต่อคนจนเป็นไปในทางลบ คนจนมักถูกละเลย และถูกกีดกันจากสังคม จึงขาดโอกาสการมีส่วนร่วมทางสังคม ขาดอำนาจในการต่อรองและขาดโอกาสในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง คนจนจึงต้องตกอยู่ในสภาวะยากจนต่อไป

๒. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

๑) นโยบายการพัฒนาที่ผ่านมาขาดความสมดุล การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเกือบ ๔๐ ปี มุ่งเน้นความเจริญเติบโตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งอาศัยฐานทรัพยากรและแรงงานภาคชนบท โดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นจากการผลิต เพื่อการยังชีพในครัวเรือน เป็นการผลิตเพื่อการค้า อันนำไปสู่ปัญหาการทำลายฐานทรัพยากรท้องถิ่น และความล้มเหลวของเกษตรกรในการจัดการ เกษตรและการทำมาหากิน ทำให้เกษตรกรจำนวนมากต้องอยู่ในสภาวะยากจนและมีสภาพเป็นแรงงานรับจ้าง

๒) ความเหลื่อมล้ำของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เขตชนบทยังคงมีความล้าหลัง และเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างชนบท เมือง ระหว่างภูมิภาค และเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนในสังคม

๓) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อความอยู่ดีกินดีและช่องทางหากินของคนจน ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้นำทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้และทรัพยากรน้ำไปใช้อย่างต่อเนื่อง ขาดความระมัดระวังและไม่มีการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ และเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาในระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่สาเหตุที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและการขาดแคลนที่ดินทำกิน

๔) การขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อของธนาคารและสถาบันการเงินทั้งภาครัฐและเอกชนยังเป็นอุปสรรคที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อในระบบได้อย่างทั่วถึง จึงต้องอาศัยสินเชื่อกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้คนจนไม่สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้ ต้องตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจน

๓. ปัจจัยด้านระบบการบริหารจัดการ^{๑๗}

๑) กลไกทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีได้ปรับแก้ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น กลไกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่เอื้อให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

๒) การแก้ไขปัญหาความยากจนในเมืองและชนบทมีลักษณะแยกส่วนการบริหารจัดการ ภาครัฐยังขาดความสัมพันธ์ ระหว่างแผนงาน แผนเงิน แผนคน และขาดความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทำให้การบริหารจัดการที่ยึดหลักพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

๓) การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาความยากจน ภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง การดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนมีลักษณะเป็นรายสาขาและเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่อง โดยมุ่งเน้นให้การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการช่วยเหลือแก่คนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม มากกว่ามุ่งแก้ไขปัญหารากฐานเชิงโครงสร้าง

๔. สาเหตุความยากจน มีสาเหตุดังต่อไปนี้

๑) ความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ คือ ร่างกายพิการ ทูพพลภาพ ไม่แข็งแรง เจ็บป่วย หรือชราภาพ ระดับปัญญาต่ำ โรคประสาท เป็นสาเหตุของความยากจนในระดับปัจเจกชน กล่าวคือ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และต้องมีรายจ่ายพิเศษเป็นค่ารักษาพยาบาล ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

^{๑๗} ธีเดช จันทราเดช, “บทบาทของธุรกิจชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทในภาคเหนือของประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖).

๒) การเสียระเบียบทางสังคม คือ ที่ก่อให้เกิดความยากจน เช่น การแตกแยกของครอบครัว การว่างงาน การผล่งงาน การเกิดจลาจลหรือการเกิดสงคราม เกิดภัยธรรมชาติโรคระบาด การเกิดอุบัติเหตุ การเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุทางสังคมที่ก่อให้เกิดความยากจนในสังคมได้ โดยเฉพาะบุคคลที่ทำงานการเกษตรกรรม ประสบปัญหาสภาวะอากาศแห้งแล้ง ทำให้พืชผลได้รับความเสียหาย หรือเกิดโรคระบาดให้สัตว์เสี่ยงล้มตาย ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สิน

๓) พฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ บุคคลที่ไม่อาจไขว่คว้าหาโอกาสได้จนเกิดความท้อแท้หมดความพยายามที่จะทำมาหากิน หรือที่จะสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นเองและครอบครัว

๔) การขัดแย้งในค่านิยม คือ บุคคลที่มีความยากจนอาจเป็นบุคคลที่เลือกเส้นทางที่หาความสงบสุขทางด้านจิตใจ จึงไม่พยายามสร้างฐานะตามค่านิยมแบบวัตถุนิยม เมื่อมีการเปรียบเทียบกับคนจนสองกลุ่ม จึงได้เกิดคนที่ยากจน เพราะมีเงินทองหรือทรัพย์สินน้อยกว่าคนอีกกลุ่มหนึ่ง

๕) การกำหนดมาตรฐานของสังคม คือ การที่คนในสังคมเป็นผู้กำหนดว่าคนที่มีรายได้น้อย หรือการมีลักษณะบางอย่างเป็นคนจน คนกลุ่มนั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นคนยากจน

๖) ความชราภาพ คือ คนที่เข้าสู่วัยชราที่จะถูกกำหนดให้ต้องออกจากงาน ทำให้ไม่มีรายได้ ไม่เพียงพอต่อการครองชีพถึงแม้ว่าจะได้รับบำนาญ บำนาญ ก็ไม่เท่ากับรายได้เดิม ทำให้ฐานะครอบครัวยากจน

๗) การศึกษาต่ำ คือ การที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน จึงทำให้ไม่สามารถที่จะยกฐานะของตนเองได้ ในการประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีรายได้น้อยเพราะขาดความรู้^{๑๘}

๕. ปัจจัยส่วนบุคคล ที่เป็นสาเหตุของความยากจน มีดังนี้

บุคคลที่มีความบกพร่องหรือความอ่อนแอทางร่างกาย สมอ อารมณ์และอุปนิสัย เป็นต้น จนไม่อาจทำหน้าที่หรือดำรงตนอย่างเป็นปกติเช่นผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะในหน้าที่การงานและการดูแลตนเอง จึงเสมือนหนึ่งเป็นพวกพยาธิวิทยาทางสังคม (Social Pathology) ย่อมมีชีวิตที่ขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือมีปัญหาอื่นๆ ประกอบด้วย

๑.๑ ด้านกายภาพ

๑) ความบกพร่องจากพันธุกรรม (Heredity) จึงทำให้บุคคลมีความผิดปกติทางกายหรือจิตใจมาแต่กำเนิด เช่น ทูพพลภาพทางร่างกาย ความผิดปกติทางสมอง เป็นปัญญาอ่อน ฯลฯ เมื่อมีสมรรถภาพทางกายและจิตใจต่ำกว่าคนปกติ จึงเกิดความอ่อนแอในการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป

๒) ความเจ็บป่วย (Sickness) และการประสบอุบัติเหตุ ทำให้ร่างกายสูญเสียความสามารถในการทำงาน จนต้องพักงานหรือออกจากงาน

๓) ความเกียจคร้านเฉื่อยชา (Slothfulness) หรืออุปนิสัยที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงานอื่นๆ เช่น พวกรักความสะดวกสบาย พวกไม่อดทนหรือสู้งาน พวกที่มีอุปนิสัยเป็นปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ คนดังกล่าวนี้จะประสบภาวะตกงาน ไม่มีงานทำ ไม่ทำงานหรือเลือกที่จะเป็น “ขอทาน” ก็มี

^{๑๘} สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๘๒-๘๓.

๔) วัยหรืออายุที่ไม่ส่งเสริมการทำงาน (Age) แรงงานเด็กและคนชรามักถูกระบุว่าเป็นแรงงานด้อยคุณภาพจึงต้องกลายเป็นแรงงานราคาถูกในตลาดแรงงาน เช่น เด็กต้อง เร่ขายของตามถนน เด็กทำยารถ เด็กปั้มน้ำมัน ส่วนคนชราต้องตกงานเพราะเสื่อมสมรรถภาพ ฯลฯ

๑.๒ ด้านการศึกษา

๑) รัฐไม่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรมีโอกาสเข้ารับการศึกษ และฝึกอบรบอาชีพได้ทั่วถึง และไม่อาจพัฒนาแรงงานให้ทันต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะวิชาชีพทางอุตสาหกรรม (Uneducated or Inadequate Education) เพราะข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐในประเทศกำลังพัฒนา ประชากรส่วนมากจึงขาดโอกาสและมีคุณภาพงานต่ำ ในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๑ อัตราการไม่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๒๕.๓ และอุดมศึกษาร้อยละ ๗๒.๗ มีการขาดแคลนกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะวิศวกร ช่างเทคนิค และช่างฝีมืออย่างมาก โดยเฉพาะวิศวกรไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน

๒) การออกจากสถานศึกษากลางคันหรือมีการศึกษาไม่เพียงพอ บุคคลกลุ่มหนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของตนจึงไม่อาจพัฒนาแรงงานของตนได้ดี ดังเช่นคนหนุ่มสาวอเมริกัน ต้องออกจากสถานศึกษากลางคันถึงประมาณหนึ่งในสี่ของทั้งหมด แล้วกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือใน พ.ศ. ๒๕๓๘ เช่นเดียวกับประเทศไทย

๖. สาเหตุทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลหรือชุมชนไม่อาจปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงแสดงสัมพันธภาพที่เป็นปัญหาต่อคนอื่นๆ อาทิ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) จนก่อความยุ่งยากและขัดแย้งในการดำเนินชีวิตร่วมกันหรือเกิดการเสียระเบียบในทางสังคม (Social Disorganization) เพราะการฝ่าฝืนระเบียบกฎเกณฑ์ได้สร้างประโยชน์ให้บุคคล เช่น สภาพครอบครัวแตกแยกที่เกิดจากการละทิ้งหน้าที่ในครอบครัวของพ่อบ้านเพราะมีหญิงอื่น แล้วแสดงกริยารุนแรงก้าวร้าวต่อคนรอบตัวจนบ้านแตก หรือบุคคลต่างมีความคิดเป็นของตนเองแล้วเกิดความขัดแย้งกัน

๑) ลักษณะบ้านแตกสาแหรกขาด (Broken Home) เมื่อพ่อบ้านหรือแม่บ้านละทิ้งหน้าที่ในบ้าน ประพฤติชั่ว ดื่มสุรา เล่นการพนัน มีเรื่องราวทะเลาะเบาะแว้ง ความเป็นอยู่ในครอบครัวเสื่อมโทรม ไม่อาจปฏิบัติกิจการงานได้ดังปกติ อยู่ในภาวะตกงาน ขาดงาน รายได้ของครอบครัวลดลงจนเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวขึ้นมา

๒) ความลำเอียงต่อชนกลุ่มน้อยของประเทศ(Discrimination against Minority) เช่น การกีดกันอาชีพบางอาชีพ การกำหนดอัตราภาษีสูง การกดราคาค่าจ้าง สวัสดิการสังคมต่ำ เป็นต้น ชนกลุ่มน้อยจึงต้องเผชิญกับความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและมีฐานะยากจน

๓) ค่านิยมในสังคมที่ทำให้เกิดความยากจน (Undeveloped Value) บางสังคมมีค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น ค่านิยมใช้จ่ายในงานพิธีทางสังคมอย่างเอิกเกริกเพื่อความมีหน้าตา ค่านิยมฟุ่มเฟือยและบริโภคนิยม ฯลฯ จึงเกิดการสิ้นเปลือง ไม่มีเงินออมหรือเป็นหนี้สินเสมอ

๗. สาเหตุทางด้านประชากรและสิ่งแวดล้อม

๑) จำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Increased Population) โดยเฉพาะประชากรในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในช่วงเวลาสองศตวรรษที่ผ่านมา ธนาคารโลกได้ทำนายว่า พ.ศ. ๒๕๔๓ จะมีเด็กเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๗๒ โดยในทวีปเอเชียเพิ่มประมาณร้อยละ ๔๘ อเมริกาใต้ร้อยละ ๔๗ สหรัฐอเมริการ้อยละ ๑ และยุโรปร้อยละ ๔ และคาดว่าเด็กในแถบแอฟริกาที่มีอายุต่ำกว่า ๕ ปี จะประสบภาวะทุโภชนาการอย่างหนักราวร้อยละ ๔-๕ ในประเทศไทยจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาครึ่งศตวรรษนี้อย่างชัดเจน อัตราการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติเฉลี่ยราวร้อยละ ๒๕-๓๕ ใน ๓๐ ปีที่ผ่านมา แม้ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาสามารถธรรงค์ลดอัตราการเพิ่มของประชากร ตามธรรมชาติได้แล้วก็ตาม แต่ประชากรไทยก็ยังคงมีจำนวนมาก เช่น เพิ่มขึ้นจากจำนวน ๕๖,๓๐๓,๒๗๓ คน เป็น ๖๑,๘๐๖,๐๐๐ คน ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ และ ๒๕๔๒ โดยมีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติเฉลี่ย ๐.๙๕-๑.๑๐

๒) ลักษณะดินฟ้าอากาศไม่เหมาะสม (Geographical Inappropriateness) จึงส่งเสริมให้เกิดความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ดังเช่น ลักษณะอากาศที่หนาวจัดหรือร้อนจัด พื้นที่เสื่อมโทรมทุรกันดาร ขาดแหล่งน้ำ ฯลฯ ผู้คนจึงไม่อาจทำงานได้ดี และประสบภาวะทุกข์ยากในการดำรงชีวิต เช่น บริเวณขั้วโลก เขตทะเลทรายในแอฟริกา และเขตป่าดิบในแอฟริกา ภาวะความยากจนจึงปรากฏอยู่ทั่วไป

๓) มีพื้นที่ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงจนทรัพยากรเสื่อมโทรมหรือขาดแคลน (Decreased Resources or Lack) ดังเช่น การทำเกษตรซ้ำซากหรือผิดวิธีจนดินเสื่อม การทำลายและใช้ไม้อย่างมหาศาล ภาวะมลพิษเพิ่มขึ้นในเขตอุตสาหกรรมและมหานครสภาพการณ์เช่นนี้ปรากฏอยู่ในเขตประเทศกำลังพัฒนา เขตเมืองอุตสาหกรรมหรือมหานครทั่วโลกในประเทศไทย พื้นที่ทางการเกษตรทั่วไปเสื่อมโทรมลง กรุงเทพมหานครและเมืองหลักในภูมิภาคมีปัญหามลพิษ การจราจรติดขัดและอุบัติเหตุ ตัวอย่างคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลัก โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีนมีค่า บี.โอดี. (B.O.D) เกินกว่า ๔ มิลลิกรัมต่อลิตร กากของเสียในแต่ละปีในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเพิ่มขึ้น

๘. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมา เกิดผลดีทางเศรษฐกิจหลายด้าน ส่วนผลเสียเกิดความยากจนแก่ประชาชน จากผลของการพัฒนาประเทศนี้

๑) ความไม่มั่นคงของภาวะการเงินและการธนาคาร (Financial and Banking Unstability) เป็นสถานการณ์ทางลบที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม ให้เกิดการลดลงของการลงทุนระดับรายได้ สินค้าอุปโภคบริโภค ราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ และการแบกรับภาระอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น รวมทั้งการว่างงานเพิ่มขึ้น เป็นต้นทั้งนี้อาจมีสาเหตุทั้งจากระบบการเมืองที่ไม่มั่นคงประกอบด้วย อย่างไรก็ตามถ้าภาวะดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือเกิดขึ้นเป็นระยะยาว ย่อมเกิดอันตรายต่อการพัฒนาประเทศและประชาชนจะยากจนยิ่งขึ้น

๒) สถานการณ์ผิดปกติอันมีผลต่องาน (Abnormal Condition) ดังเช่น การผลงานในโรงงาน การว่างงาน การเจ็บป่วย ภัยธรรมชาติ สงคราม ฯลฯ ทำให้ต้องหยุดงานและเกิดความ

ยากจนเฉพาะหน้าทันที ดังเช่น ไฟไหม้โรงงานทำให้คนบาดเจ็บ เสียชีวิตและตกงานทันที น้ำท่วมใหญ่ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๘ ทำให้องค์กรธุรกิจจำนวนมากต้องหยุดทำการระยะหนึ่ง เกิดผลเสียหายต่อบุคคลและเศรษฐกิจโดยรวมนับพันล้านบาท

๓) ภาวะการว่างงานของประเทศ (Unemployment Condition) เช่น การว่างงานตามวัฏจักรทางเศรษฐกิจ เกิดจากสภาพขึ้นลงของวัฏจักรเศรษฐกิจและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงานตามฤดูกาล ในช่วงเวลาหลังการเก็บเกี่ยว การว่างงานเพราะการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค เมื่อนำเครื่องจักรมาแทนที่แรงงานคนและการว่างงานเนื่องจากทำงานไม่เต็มศักยภาพและการว่างงานเพราะขาดแคลนปัจจัยการผลิต จึงไม่สามารถสร้างงานหรือพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ การว่างงานดังกล่าวย่อมทำให้เกิดความขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจต่อบุคคลและสังคมได้ทั้งแบบเฉพาะหน้าและระยะยาว ในประเทศไทยอัตราการว่างงานลดลงจาก ร้อยละ ๐.๖ ใน พ.ศ. ๒๕๓๔ เหลือร้อยละ ๐.๕ วิกฤติเศรษฐกิจเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๒ อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔.๖๖

๔) ความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก (World Economic Unstability) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสาหัสทำให้เศรษฐกิจของบุคคลและประเทศผูกพันกับเศรษฐกิจโลก ดังนั้น จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ความไม่แน่นอนของราคาน้ำมัน ราคาสินค้าเกษตร อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกในกลุ่มต่าง ๆ การกีดกันและแข่งขันทางการค้า เป็นต้น เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายและมาตรการต่างๆ หรือมีผลต่อการลงทุน การจ้างงานและราคาสินค้าอุปโภคบริโภคในระบบเศรษฐกิจไทย คนไทยส่วนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อของภาวะเศรษฐกิจโลกกลับมีสถานภาพตกต่ำลงในทางเศรษฐกิจและสังคม^{๑๙}

สาเหตุของความยากจน แบ่งตามชั้นภูมิ มี ๓ สาเหตุ คือ

๑. สาเหตุปฐมภูมิ (Primary or Immediate Causes) อันได้แก่ สาเหตุในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งทำให้ครอบครัวนั้นไม่สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้เพียงพอสาเหตุดังกล่าวเช่น

- ๑) จำนวนผู้หาเลี้ยงครอบครัวมีน้อย แต่จำนวนผู้บริโภคมิมาก
- ๒) มรณกรรมของผู้มีรายได้หลักในครอบครัว
- ๓) ความไร้สมรรถภาพของผู้หารายได้หลักของครอบครัว
- ๔) การไม่มีงานทำหรืองานไม่ดี
- ๕) ขนาดครอบครัวใหญ่เกินไป ทำให้มีภาระการเลี้ยงดูมาก

๒. สาเหตุทุติยภูมิ (Secondary or Immediate Causes) อันได้แก่ สาเหตุทางพฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ครอบครัวประสบปัญหาหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เช่น

- ๑) ชอบดื่มสุรา เสเพล และเล่นการพนัน
- ๒) ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่มีธรรมาภิบาล
- ๓) ไม่ฉลาด (Ignorance) หรือไม่มีความรู้เพียงพอในการประกอบอาชีพและบริโภค
- ๔) มีภาวะอนามัยไม่ดี

^{๑๙} สุพิศวง ธรรมทา, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๒-๑๕๕.

๓. สาเหตุตติยภูมิ (Tertiary or Ultimal Causes) ได้แก่ สาเหตุที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของครอบครัว เช่น ถูกไฟไหม้ ภัยธรรมชาติ นโยบายด้านภาษีอากรของรัฐบาล เป็นต้น^{๒๐}

สาเหตุของความยากจน คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลกระทบใน ๓ ด้าน คือ

๑. ทำให้เปลี่ยนค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพโดยตรง (Cost of Living Effects) เช่น การสูงขึ้นของค่าครองชีพ มาตรฐานความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไป ขนาดของครอบครัวโตขึ้น เป็นต้น

๒. ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในรายได้โดยตรงทั้งในรูปของตัวเงิน (Cash) และไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Cash) เช่น การตกงาน สาธารณภัย นโยบายรัฐบาล เป็นต้น

๓. ปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบโดยอ้อมต่อการครองชีพและรายได้ (Reference Effects) เช่น วิธีการพัฒนาที่ผิดพลาด (Mistaking of Development Policy) นโยบายสาธารณสุข เป็นต้น

โดยชุดตัวแปรที่สามารถนำมาศึกษาสาเหตุของความยากจนได้ มีดังนี้

๑. รายได้และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ของครอบครัว

๒. ระดับของการพัฒนาและการเป็นเมือง

๓. ภาวะขึ้นลงของเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติ

๔. การเปลี่ยนแปลงขึ้นลง (Fluctuation) ของฐานะการเงินทั้งระดับครอบครัวและระดับประเทศ

๕. อัตราการเกิด

๖. ขนาดของครอบครัว

๗. ภาวะการจ้างงาน

๘. เพศ

๙. ระดับการศึกษา

๑๐. อายุของประชากร

๑๑. อัตราการเจ็บป่วย^{๒๑}

สาเหตุของความยากจน เกิดจากรากเหง้าของความมั่นคง มีผลมาจากนโยบายอังกฤษที่สร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชน ซึ่งเกิดจากนโยบายเสรีนิยมของประเทศ ที่ทำให้เกิดความยากจนและความมั่งคั่งไปพร้อมๆ กัน ซึ่งในความแตกต่างนั้นก็คือ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมนั้น^{๒๒}

โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจความยากจนในประเทศอังกฤษว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวยากจนก็คือ ปัจจัยที่นำไปสู่ความขาดแคลนสัมพัทธ์ (Relative Deprivation) ระหว่างครอบครัวยากจนกับครอบครัวมั่งคั่ง ปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่

^{๒๐} Atkinson, A.B., **Poverty and Social Security**. (NewYork : Harvester Wheatsheaf., 1989), p 40.

^{๒๑} Hagenaar, A.J.N., **The Perception of Poverty**, (The North - Holland : Elsevier Science Publisher B.V., 1986), p 95.

^{๒๒} Smith Adam, **สาเหตุความยากจน**, แปลจาก The Cause of Poverty, โดย ประกอบ ทองมา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

๑. ปัจจัยด้านรายได้และรายจ่าย (Earning & Living)
๒. ปัจจัยด้านอาชีพการงาน (Occupation & Work)
๓. ปัจจัยด้านประชากร
๔. ปัจจัยด้านชั้นภูมิของสังคม (Social Stratification)
๕. ปัจจัยด้านนโยบาย โศกการรัฐบาล (Taxation & Welfare) รวมทั้งบริการสาธารณะ

ต่างๆ

๖. ปัจจัยด้านอาหารและสุขภาพอนามัย^{๒๓}

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุความยากจน สรุปได้ว่า ความยากจนเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การขาดการศึกษาและขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ สุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์เป็นโรคภัยไข้เจ็บ ขาดที่ดินทำกิน ทรัพยากรธรรมชาติมีความเสื่อมโทรม ผู้นำครอบครัวชอบดื่มสุราเสพติด เล่นการพนัน ตลอดจนการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายไม่รู้จักเก็บออม สภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความยากจน

๒.๒.๓ ผลกระทบจากความยากจน

ความยากจนเป็นปัญหาของปัจเจกชนที่แต่ละบุคคลมีรายได้ไม่เท่ากัน เพราะผลมาจากนโยบายในการพัฒนาประเทศที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ภายใต้การครอบงำจากประเทศมหาอำนาจและนำทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่ใช้ในการดำรงชีวิต จึงทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเองได้เหมือนในอดีต ทำให้กลายเป็นคนจน ซึ่งเมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่และขาดทุนแล้วก็ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนลดลง ปัญหาต่างๆ ก็ตามมาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และสุขภาพอนามัย ซึ่งจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจน มีนักวิชาการได้ศึกษาถึงผลกระทบจากความยากจนไว้หลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

ผลกระทบจากความยากจนมีทั้งต่อบุคคลและสังคมทั้งในแง่บวกและลบ ดังนี้

๑. เป็นการแบ่งชนชั้น รวย พอกินพอใช้ จน
๒. ความยากจนส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยไม่ดี ไม่แข็งแรง เป็นการขัดขวางและลดประสิทธิภาพในการทำงานลง ซึ่งจะส่งผลให้ยิ่งยากจนลงไปอีก คนยากจนไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต ขาดการอยู่ดี กินดี
๓. เป็นภาระสังคม สังคมที่มีคนยากจนเป็นจำนวนมากเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะรัฐต้องแก้ปัญหาพื้นฐานนี้ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากช่วยเหลือคนเหล่านี้ ทำให้สังคมไม่สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาประเทศ
๔. เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม เช่น การลักทรัพย์ การขัดแย้งระหว่างบุคคล ฯลฯ
๕. ความยากจนเป็นเหตุให้ไม่ได้รับการศึกษาตามความสามารถที่มีอยู่ จึงไม่สามารถหางานที่ดี ต้องทำงานแบบใช้แรงงานรายได้ต่ำ

^{๒๓}Townsend Peter, *Poverty in the United Kingdom*, (London : Pengu, 1997), p 116.

๖. ความยากจนเป็นเหตุทำให้เกิดความท้อแท้ เฉื่อยชา ความพยายามมีอยู่จำกัดและไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ

๗. ความยากจนเป็นสาเหตุให้เกิดความเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมตามมา เช่น สภาพครอบครัวแตกแยก การติดสิ่งเสพติด การเป็นโสเภณี การขายแรงงานเด็ก การด้อยโอกาสในการศึกษา ฝักอธรรม และการเป็นอาชญากร ฯลฯ

๘. คนจนมักมีครอบครัวใหญ่ ลูกมาก ลูกแต่งงานแล้วไม่แยกครอบครัว

๙. ความยากจนทำให้สังคมมีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะคนจนไม่มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง

๑๐. มีชีวิตน่าสงสาร ความขาดแคลนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ บุคคลมีสภาพขัดสนยากไร้ ไม่สามารถจัดหาเครื่องและอุปโภคบริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงดำเนินชีวิตทางกายอย่างขาดแคลนและมีสภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน

๑๑. สถานภาพทางสังคมต่ำและเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม บุคคลรู้สึกมีปมด้อยน้อยเนื้อต่ำใจ อิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย มีอารมณ์ไม่มั่นคง บางคนปล่อยชีวิตตามยถากรรม ไม่กล้าหรือไม่ชอบสมาคม ปรับตัวเป็นคนจริยธรรมต่ำ ทำตัวเหมือนไร้ความสามารถ นอกจากนี้จะขาดโอกาสหรือเสียเปรียบในทางหน้าที่การงานและทางสังคม

๑๒. ผลต่อตัวบุคคลและครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น น้อยเนื้อต่ำใจ อิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย ฯลฯ ปล่อยไปตามโชคชะตา เกิดปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ ไม่สามารถที่จะให้มีการศึกษาและการอุปโภคบริโภคแก่ครอบครัวเท่าที่ควรเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและสังคม

๑๓. ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สังคมใดมีคนยากจนมากๆ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศมาก

๑๔. ค้ายาบ้า เพื่อความอยู่รอด^{๒๔}

ผลกระทบจากความยากจน ดังนี้

๑. ความยากจนที่ได้กำหนดระดับหรือมาตรฐานแน่นอนแล้ว จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นเส้นแบ่งระหว่างความรวยหรือความพอมีพอกินกับความยากจน หรือใช้เป็นเส้นแบ่งประเทศที่รวยและประเทศที่ยากจนได้

๒. แหล่งหรือชุมชนอันเป็นที่อยู่อาศัยของคนยากจน เป็นแหล่งสำหรับผู้มีบุญได้มีบทบาท ได้แสดงความมีมนุษยธรรม โดยการทำบุญทำทาน ทำให้ผู้ทำบุญทำทานเกิดความปิติใจ

๓. ความยากจนอาจเป็นเครื่องกระตุ้นใจให้บุคคลเกิดความมุมานะทุ่มเทความพยายามเพื่อไม่ให้คนต้องตกอยู่ในภาวะอันไม่พึงปรารถนาเช่นกัน หรืออาจใช้เป็นเครื่องกระตุ้นใจลูกหลาน ให้มีความมานะพยายามเพื่อจะได้หนีห่างจากภาวะความยากจน

๔. ความยากจนอาจส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยไม่ดีไม่แข็งแรง อันเป็นการขัดขวางมิให้ประกอบการทำงาน หรือลดประสิทธิภาพในการทำงานลง ซึ่งจะส่งผลให้มีสภาพยากจนลงไปอีก

^{๒๔}โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ, **ปัญหาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

๕. ความยากจนอาจเป็นเหตุให้ไม่ได้รับการศึกษาตามความสามารถที่มีอยู่ทำให้มีการศึกษาต่ำ ขาดความชำนาญตามที่ตลาดแรงงานต้องการ ทำให้ผู้ยากจนไม่สามารถหางานที่ดี มีค่าแรงสูงทำให้เกิดผลตามมาอีกก็คือ คนจนต้องทำงานแบบใช้แรงงานรายได้ต่ำ เขาจึงไม่มีหรือมีช่องทางที่จะร่ำรวยน้อย

๖. คนจนมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาสูง เพราะไม่เชื่อว่าการศึกษาคือจะช่วยทำให้ชีวิตเขาดีขึ้นได้ เขาเชื่อว่า การติดต่อกับคนจน (คนรวย คนใหญ่มีอิทธิพล) คนที่เอ็นดูเห็นใจเขา จะทำให้ชีวิตเขาสะดวกสบาย ได้งานทำมากกว่าการศึกษา

๗. ความยากจนเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนจนมีความท้อแท้เฉื่อยชาหรือเฉื่อยชาที่เป็นดังนี้ อาจจะเป็นเพราะการที่เขาเกิดความยากจนขึ้นมา เพราะความพยายามหลายหนของเขา ล้มเหลว หรือขณะที่เป็นคนยากจนเขาได้พยายามสร้างฐานะทำงานลงทุนแต่ความพยายามที่มีอยู่จำกัดและไม่ค่อยมีประสิทธิภาพของเมื่อล้มเหลว เขาจึงเกิดความเฉื่อยชา

๘. สังคมที่มีคนยากจนเป็นจำนวนมาก จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อช่วยเหลือคนเหล่านี้ ทำให้สังคมไม่สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้

๙. คนจนมักมีครอบครัวใหญ่ เพราะคนจนมีโอกาสดูแลบุตรหลานหรือหาความสุขสนุกสนานนอกบ้านได้น้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งโลกภายนอกบ้านของคนจนไม่สดใสสนุกสนานเขาจึงมักหาความสุขในบ้าน

๑๐. ความยากจนทำให้สังคมมีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและการเมืองด้วย เพราะคนจนไม่สามารถมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ และคนจนไม่สามารถจะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ บางทีอาจไม่สนใจใยดีต่อการเมืองของประเทศเสียเลยก็ได้^{๒๕}

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากความยากจน สรุปได้ว่า ความยากจนก่อให้เกิดผลกระทบในระดับ ครอบครัว ชุมชน สังคม ตลอดถึงประเทศชาติ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนได้รับความลำบาก ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรม สุขภาพอนามัยของคนในชุมชนไม่ดี ไม่แข็งแรง เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม เช่น ครอบครัวแตกแยก การลักทรัพย์ การติดสิ่งเสพติด และการค้ายาบ้า

๒.๒.๔ แนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาคความยากจน

การแก้ปัญหาคความยากจนนั้นจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพอสมควรหรือได้รับการฝึกอบรมมาเป็นพิเศษ จึงจะเข้าถึงปัญหาและสามารถแก้ปัญหาคความยากจนให้ลดลงได้ เพราะปัญหาคความยากจนเป็นปัญหาที่ซับซ้อนจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การกำหนดโครงการและวิธีดำเนินการ ไม่เพียงเท่านั้นการแก้ปัญหาคความยากจนจะต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ และความร่วมมือจากประชาชนผู้ยากจน จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคความยากจน มีนักวิชาการได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาคความยากจน ไว้หลายแนวทางในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

^{๒๕} ประเสริฐ แยมกลิ่นพุ่ม และคณะ, สังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน ดังนี้

๑. การให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งทางด้านวิชาการ ความรู้และวิชาชีพต่างๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น
๒. การจัดหาเงินทุนสำหรับให้เกษตรกรได้กู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำและมีระยะเวลาการส่งเงินต้นคืนที่ยาวนาน
๓. จัดการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึงและสามารถปรับปรุงคุณภาพของดินให้ดียิ่งขึ้น
๔. จัดสร้างระบบชลประทานขนาดเล็ก เช่น ฝายน้ำล้น เขื่อนฝายและคูคลองส่งน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไปใช้ในการเพาะปลูกได้อย่างทั่วถึง โดยมีต้องพึ่งพาธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว
๕. จัดหาตลาดและประกันราคาพืชผลทางการเกษตรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการลดการเอาเปรียบจากพ่อค้านายทุน
๖. ส่งเสริมการจัดตั้งระบบสหกรณ์ในระดับหมู่บ้านและตำบล เพื่อให้เกษตรกรได้มีอำนาจในการต่อรองทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระบบสหกรณ์ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งพาอาศัยกัน
๗. ส่งเสริมและเผยแพร่เกษตรกรรมแผนใหม่ ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตอย่างกว้างขวางเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น
๘. จัดให้มีบริการด้านการประกันความมั่นคงทางสังคมให้มากขึ้น ทั้งในรูปของการประกันสังคมและการสังคมสงเคราะห์
๙. ปรับปรุงระบบภาษีอากรให้มีความเหมาะสม โดยพยายามอุดช่องโหว่ของภาษีและมีการเพิ่มภาษีโดยตรงซึ่งเก็บจากผู้ร่ำรวย เช่น ภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน ฯลฯ เพื่อให้รัฐบาลได้มีรายได้มากขึ้น สามารถนำมาช่วยเหลือผู้ที่ยากจนในสังคมได้กว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าเดิม
๑๐. พัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการ ที่ต้องอาศัยแรงงานของคนจำนวนมากอย่างเร่งด่วน และควรกระจายการพัฒนาดังกล่าวไปสู่ภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชน
๑๑. สร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบท ควบคู่กับการพัฒนาทางด้านอื่นๆ
๑๒. มุ่งพัฒนาชนบทโดยเฉพาะชนบทที่มีความล้าหลังและขาดแคลนในด้านต่างๆ เช่น บริการด้านสาธารณสุข^{๒๗}

แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาคความยากจนเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องรวมพลังทุกภาคส่วนในสังคมทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีการบูรณาการแก้ไขปัญหาคความยากจนร่วมกัน โดยนำปรัชญาพระราชทาน เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงานภายใต้หลักการลดรายจ่าย สร้างรายได้ ขยายโอกาสแก่ประชาชนบนพื้นฐานความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทยจึงเสนอแนวทางให้ท้องถิ่น

^{๒๗} วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร, มนุษย์กับสังคม, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดังนี้^{๒๘}

๑. ด้านหลักการของการส่งเสริมอาชีพ^{๒๙}

๑.๑ ตามหลักการแนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางความไม่ประมาท คำนึงถึงหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล โดยมีความรู้ มีข้อมูล มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุนของท้องถิ่นสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประชาชน รู้เท่าทัน เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมีความรอบคอบทั้งการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ วิธีการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน มุ่งมั่นเพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีรายได้ อาชีพ พึ่งตนเองได้และมีกำลังที่สนับสนุนแบ่งปัน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของประชาชน ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม อย่างมีความสุข ตามแนวทางการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการส่งเสริมอาชีพ ดำเนินการดังนี้

๑) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น จัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนวัตถุดิบ ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมตามความต้องการของประชาชน กลุ่มอาชีพ ในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิต การปลูก การสร้างผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาสให้เกิดการทำงาน สร้างรายได้แก่ประชาชนที่อยู่ในวัยทำงาน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่น

๓) ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี

๔) การส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของประชาชน

๕) การส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ ทักษะ การบริหารจัดการ การปรับปรุง และสร้างโอกาส การแข่งขันทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และต่างประเทศ

๖) การส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการส่งเสริมอาชีพ ที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

^{๒๘} หนังสือด่วนที่สุด มท. ๐๘๙๑.๔/ว ๖๕๘, แจ้งแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๘, (เอกสารอัดสำเนา)

^{๒๙} หนังสือด่วนที่สุด มท. ๐๘๙๑.๔/ว ๖๕๘, แจ้งแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, หน้า ๑.

๗) มีการติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการ กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่นและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการของประชาชนในทุกระดับ

๑.๒ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ

๑) การลดรายจ่าย ส่งเสริมให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบพอเพียง มีการส่งเสริมสนับสนุนวิชาการและนำแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน ส่งเสริมจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ อันนำไปสู่การลดต้นทุนของการทำการเกษตรในระดับชุมชน เช่น การจัดตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ลานตากข้าวชุมชน เป็นต้น

๒) การเพิ่มรายได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ติดต่อประสานงานกับภาคเอกชน เช่น สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น หรือพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เพื่อรับการผลิตที่สามารถใช้แรงงานแม่บ้านหรืองานที่สามารถดำเนินการภายในครัวเรือนได้ โดยเพิ่มการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และพื้นที่ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในระดับชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน เช่น การตั้งโรงสีชุมชน การจัดตั้งโรงงาน การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงสินค้าและการตลาดในพื้นที่และการส่งเสริมการตลาดสินค้าโดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น

๓) การขยายโอกาส องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการหรือสนับสนุนกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงปัจจัยในการประกอบอาชีพ ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือนและระดับชุมชน เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การกำหนดพื้นที่ผ่อนผันเพื่อให้ประชาชนมีสถานที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เช่น ตลาดสาธารณะ ทางสาธารณะ เป็นต้น

๑.๓ การสำรวจข้อมูลและจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีศูนย์กลางในการบริการข้อมูลข่าวสารของชุมชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรศึกษาและจัดทำข้อมูลเพื่อการบริการข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น ในการนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรจัดให้มีทะเบียนข้อมูลด้านอาชีพและวัตถุดิบในท้องถิ่นขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาตอบสนองความต้องการการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในชุมชน รวมถึงการกำหนด แนวทางการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลพื้นที่ มีการสำรวจข้อมูลด้านอาชีพ กลุ่มอาชีพ สถานภาพการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและข้อมูลอื่น อันเป็นการส่งเสริม สนับสนุนในการประกอบอาชีพ ทำการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ต้องการ โดยใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างแบบฟอร์มของการสำรวจข้อมูลชุมชน และตัวอย่างการรายงานผลคือ แบบฟอร์มที่ ๑ แบบสำรวจข้อมูลชุมชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบบฟอร์มที่ ๒ แบบสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา กลุ่มอาชีพ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำระบบฐานข้อมูลการส่งเสริมอาชีพการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านต่างๆ ที่จะเป็นการจัดระบบงานด้านอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งวัตถุดิบ แหล่งทุนในท้องถิ่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ธรรมชาติและปัจจัยพื้นฐานด้านแรงงาน ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านและข้อมูลของกลุ่มอาชีพ เป็นต้น โดยการพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดตลอดจนโอกาส และศักยภาพ ในด้านต่างๆ ในพื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เพื่อดำเนินการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางการจัดทำระบบฐานข้อมูลอาชีพของท้องถิ่นและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่

๔) หลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มอาชีพและการส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพของชุมชน อย่างมีระบบและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภาคการผลิต คือ การรวมกลุ่มของประชาชนที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการผลิต สร้างพลังของการพึ่งตนเองของกลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนที่ร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดรายได้ และการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้สมาชิก โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

ก) กลุ่มอาชีพที่มีการรวมตัวกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพการแปรรูปผลผลิต กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย

ข) กลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มยุวเกษตรกร เป็นต้น โดยมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับของกลุ่มอาชีพที่ถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น แนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนที่มีอาชีพเดียวกัน รวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังของการพัฒนา การเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นหรือเป็นแนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมประชุม ปรึกษาหารือ มองภาพรวมด้านอาชีพของท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพื้นที่เครือข่าย อย่างเป็นทางการ ไม่เป็นทางการและแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือนและระดับกลุ่ม

๑.๔ การส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ

การส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในการสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน ส่งเสริม สร้างความเข้าใจ และสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนที่ดำเนินการประกอบอาชีพเดียวกัน โดยมีแนวทางในการดำเนินงานของการขอรับการขึ้นทะเบียน คือ ขั้นตอนในการเสนอขอจดทะเบียน

๑) การรับจดทะเบียนกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการส่งเสริมและจัดระเบียบของกลุ่มอาชีพและให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่ที่มีการจดทะเบียนจากหน่วยงานราชการเดิมหรือรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมแต่ไม่มีการจดทะเบียน ให้มาขอรับการขึ้นทะเบียนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) การยื่นคำร้องขอจดทะเบียนกลุ่มอาชีพกลุ่มอาชีพที่มีความประสงค์จดทะเบียนเพื่อจัดตั้งกลุ่ม ให้รวบรวมสมาชิกก่อตั้งรวมกลุ่มไม่น้อยกว่า ๗ คน ประชุมปรึกษาหารือจัดตั้งกลุ่มและเตรียมเอกสารประชุม จัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มและยื่นคำร้องขอจดทะเบียนกลุ่มอาชีพตามแบบฟอร์มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมเอกสารของกลุ่มอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย

ก) บัญชีรายชื่อสมาชิกกลุ่ม

ข) คณะทำงานหรือกรรมการบริหารของกลุ่มที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกให้เป็นตัวแทน พร้อมระบุตัวแทนเพื่อการติดต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มอาชีพและกลุ่มอาชีพกับสมาชิกกลุ่มอาชีพ

ค) กิจกรรมหลักของกลุ่มผลิต หรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม เป้าหมายและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ง) ข้อบังคับ ระเบียบหรือข้อตกลงของกลุ่มอาชีพ

จ) รายงานการประชุมของกลุ่มไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง

ฉ) เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปถ่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เป็นต้น

๓) เมื่อเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับแบบคำร้องขอจดทะเบียนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเอกสารก่อนขึ้นบัญชีกลุ่มอาชีพในกรณีที่แบบคำขอ หรือเอกสารประกอบไม่ถูกต้อง หรือควรแก้ไขเพิ่มเติมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอาชีพให้ดำเนินการและให้กลุ่มดำเนินการแก้ไข เมื่อแก้ไขแล้วยื่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่การตรวจรับเอกสารไม่ผ่าน ให้เจ้าหน้าที่แจ้งต่อประธานกลุ่ม/หรือตัวแทนผู้ยื่นเอกสารทันที เพื่อให้กลุ่มอาชีพดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไปและสามารถนำมายื่นใหม่เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงเอกสารแล้ว

๔) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการยื่นเอกสารเพื่อรายงานการจัดตั้งกลุ่มต่อผู้บริหารท้องถิ่นภายใน ๒ วัน

๕) เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นเห็นชอบ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการขึ้นทะเบียนประวัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดเข้าแผนเพื่อสนับสนุนงบประมาณและความช่วยเหลือ

๖) ผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ รายงานผลการปฏิบัติงาน ข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคในการผลิต การบริหารจัดการ แจ้งต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับการช่วยเหลือ ขอคำแนะนำหรือประสานงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรติดตามการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนให้คำแนะนำ การบริหารจัดการและการทำงานของกลุ่มอาชีพในระยะแรกจนกลุ่มอาชีพสามารถบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้

๑.๕ การบริหารจัดการและการส่งเสริมกลุ่มอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพที่ได้รับการจดทะเบียนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดระบบข้อมูลด้านกลุ่มอาชีพแยกตามประเภท ของกลุ่มอาชีพ จัดทำทะเบียนประวัติของกลุ่มในกรณีของกลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนต่อหน่วยงานราชการอื่น เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจประสานงานขอความร่วมมือในการทำสำเนาเอกสารกลุ่มอาชีพ เพื่อจดทะเบียนกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

๒) วิเคราะห์และจัดประเภทระดับการให้การสนับสนุนของกลุ่มอาชีพ

๓) ให้การสนับสนุนงบประมาณหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ วัตถุดิบ ปัจจัยส่งเสริมการผลิตที่ไม่ขัดกับกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำ และจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่น และภาคเอกชน

๕) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานและความก้าวหน้า หรือข้อจำกัดของปัญหา อุปสรรคของกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง

๖) การให้คำปรึกษา แนะนำ กลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็งและกลุ่มอาชีพที่มีความประสงค์จะยื่นขอจดทะเบียนมาตรฐานผลิตภัณฑ์หรือมาตรฐานอื่น ที่มีกฎหมายรองรับหรือเป็นนิติบุคคล เพื่อการส่งเสริมให้กลุ่มสามารถหาแหล่งทุนและมีความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพึ่งตนเองได้

๗) ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือ โครงการ กิจกรรม ของกลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง

๘) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มอาชีพในพื้นที่ สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โดยการศึกษาดูงาน จัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง

๙) ดำเนินการอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่าเหมาะสมและเป็นความจำเป็นเร่งด่วน หรือเป็นความต้องการของกลุ่มอาชีพ ที่จะส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

๒. ด้านการสนับสนุนงบประมาณ^{๓๐}

๑) กลุ่มอาชีพมากกว่าหนึ่งกลุ่มขึ้นไปในพื้นที่ ร่วมกันจัดทำแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการประชุมสมาชิกกลุ่ม ระดมแนวคิดของปัญหา ข้อจำกัด การผลิต ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม หาแนวทางการพัฒนาเบื้องต้น และจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนา โดยมีกรอบการทำงาน มีสมาชิกเป็นแกนหลักของการดำเนินงานและกำหนดระยะเวลาความสำเร็จของแผนที่ชัดเจน

๒) ยื่นคำร้อง กรอรายละเอียดคำร้องตามหลักเกณฑ์การสนับสนุนกลุ่มอาชีพของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมเอกสารแผนงานจำนวน ๑ ชุด

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับเรื่องการขอรับการสนับสนุนจากกลุ่มอาชีพ พิจารณาและตรวจสอบเอกสาร สรุปความเห็นเบื้องต้นนำเสนอต่อสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

กรณีที่มีความเชื่อมโยงต่อเขตพื้นที่หรือเกินอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเรื่องเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยผ่านนายอำเภอหรือปลัดอำเภอหัวหน้ากิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี ตามลำดับ

๔) เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาอนุมัติ ให้การสนับสนุนงบประมาณต่อกลุ่มอาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แจ้งต่อประธานกลุ่มอาชีพ เพื่อจัดทำข้อตกลงการรับการสนับสนุน เป็นลายลักษณ์อักษร

๕) การเบิกจ่าย ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องและให้กลุ่มอาชีพ ทำบันทึกข้อตกลงว่าจะดำเนินการให้เป็นไปตามโครงการที่ได้รับเงินอุดหนุนไว้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่ได้รับการสนับสนุนเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนการผลิตและ/หรือ สนับสนุนการพัฒนาการผลิต ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ จัดทำทะเบียนวัสดุที่ใช้เฉพาะการส่งเสริมอาชีพ การเบิกจ่ายวัสดุให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๘

๖) กลุ่มอาชีพ จัดทำเอกสาร ใบเสร็จรับเงิน (ถ้ามี) หรือ ใบสำคัญจ่ายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๗) การติดตามผลและประเมินผลของโครงการ แผนงาน กิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุน โดยให้กลุ่มอาชีพ รายงานผลการดำเนินงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระยะๆ

๘) เมื่อสิ้นสุดโครงการ แผนงาน กิจกรรมของกลุ่ม ในกรณีที่เป็นการสนับสนุนทางการเงิน ส่งรายงานผลสำเร็จของโครงการ พร้อมเอกสารหลักฐานการจ่าย พร้อมรับรองสำเนาถูกต้องทุกรายการ ที่ใช้จ่ายพร้อมเงินเหลือจ่ายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ^{๓๑}

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชน โดยการส่งเสริม สนับสนุนงานทางวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการ และ/หรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานเดิม เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งถ่ายโอนภารกิจส่งเสริมอาชีพด้านวิชาการการฝึกอบรม ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

๓.๑ การฝึกอบรมอาชีพทางการเกษตร

๑) การฝึกอบรมเกษตรกรในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเลือกทำได้โดยอิสระ ดังนั้น การส่งเสริมสนับสนุนงานทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของประชาชน ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงนโยบายของรัฐ ยุทธศาสตร์ของชาติ ยุทธศาสตร์ของจังหวัด และดุลยพินิจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการต่อไป

^{๓๑} อ้างแล้ว.

๓.๒ หลักเกณฑ์การขอรับการสนับสนุน

๑) เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ สมาชิกของสถาบันเกษตรกร องค์กรประชาชนหรือประชาชนที่มีสัญชาติไทย มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) การสนับสนุนทางวิชาการสอดคล้องกับหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม ถึงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖๗ ข้อ (๕) (๖) (๗) (๘) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มาตรา ๕๑ (๓) และมาตรา ๕๗ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔๕ (๘) และกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ (๑๗) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา ๑๖ (๖) และมาตรา ๑๗ (๑๕)

๓.๓ รูปแบบของการสนับสนุนทางวิชาการ

๑) รูปแบบที่ ๑ การฝึกอบรม ประชาชน กลุ่มอาชีพ ตามที่กลุ่มร้องขอ
๒) รูปแบบที่ ๒ การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมร้องขอ
๓) รูปแบบที่ ๓ การดูงาน ทักษะศึกษา องค์กรประชาชน หรือกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องซึ่งประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างให้กับประชาชน สำหรับกลุ่มอาชีพที่เริ่มก่อตั้งและกลุ่มที่กำลังพัฒนา

๔) รูปแบบที่ ๔ การอบรมระยะสั้นกับหน่วยงานกลางของภาครัฐที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน กิจกรรมของกลุ่มอาชีพ

๕) รูปแบบที่ ๕ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ ความรู้ หรือองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

๖) รูปแบบที่ ๖ การเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานและวิจัย

๗) รูปแบบที่ ๗ การส่งเสริม สนับสนุน ทักษะการวิจัยขั้นพื้นฐานให้ประชาชนหรือกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชน และการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในความเชื่อมโยงและเส้นทางของความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค และการผลิต การแปรรูป การนำเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลไกทางตลาด การกำหนดและควบคุมการผลิตที่สอดคล้องกับพื้นที่และศักยภาพของท้องถิ่น การบริหารจัดการอาจมีรูปแบบแบบเชิงเดี่ยว หรือแบบบูรณาการหรือในเชิงพหุ ดังตัวอย่างแผนผังขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อการฝึกอบรม

๓.๑ ด้านการเกษตร

การฝึกอบรมอาชีพด้านการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพื่อให้ความรู้ ทักษะการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตร หรือการแปรรูปทางการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกจำหน่ายเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาการเกษตรแนวใหม่ เกษตรก้าวหน้า การทำไร่นาสวนผสมการส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ การประมง การส่งเสริมความรู้ การบริหารจัดการให้มีผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการเอง หรือร่วมดำเนินงาน

กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านการดำเนินงาน บูรณาการการวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในท้องถิ่น แนวทางการฝึกอบรม เช่นเดียวกับกรณีทั่วไป แต่เพิ่มขอบวงการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ การฝึกอบรมเกษตรกรในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย

ตามกฎหมายและตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนงานด้านการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเกษตรกรในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย ซึ่งเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถเลือกทำได้โดยอิสระตามศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อขอรับ สนับสนุนด้านวิชาการการดำเนินงานในภาคประชาชน เพื่อขอการสนับสนุนทางวิชาการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การรวมกลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนทางวิชาการ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจความต้องการ ความประสงค์จากเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น กลุ่มอาชีพท้องถิ่นนำเสนอความต้องการการอบรม เรียนรู้ ฝึกทักษะ การพัฒนาอาชีพ ตามความประสงค์ของกลุ่มอาชีพโดยการรวมกลุ่ม โดยกำหนดหัวข้อประเด็นความรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น

- ๑) การจัดทำโครงการ แผนพัฒนากลุ่ม
- ๒) การบริหารจัดการกลุ่ม
- ๓) เทคนิคการสำรวจข้อมูล การจัดทำข้อมูลกลุ่มเพื่อการพัฒนา
- ๔) เทคนิคด้านการตลาด การวิเคราะห์/แหล่งข้อมูลทางการตลาด
- ๕) เทคนิคการพัฒนาและเพิ่มผลผลิต/ผลิตภัณฑ์
- ๖) การดำเนินการเพื่อขอการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก ธนาคาร

พาณิชย์

- ๗) การดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- ๘) การพัฒนาอาชีพหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น
- ๙) การพัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้า เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อประชาชนรวมกลุ่มและประชาชนมีข้อตกลงเพื่อขอรับการสนับสนุน การฝึกอบรมอาชีพให้แจ้งตัวแทนกลุ่มยื่นเรื่องโดยขอแบบฟอร์มเพื่อแจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุนวิชาการเพื่อการฝึกอบรม ฝึกอบรมในด้านต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๓ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเรื่องความต้องการ หรือความประสงค์ของกลุ่มอาชีพในการฝึกอบรม ฝึกอบรม ให้มีการลงทะเบียนการขอความช่วยเหลือจากกลุ่มอาชีพ ดำเนินการรวบรวมและจัดลำดับหัวข้อประเด็นต่างๆ ตามที่กลุ่มอาชีพ ในท้องถิ่นแจ้งความประสงค์ หรือหัวข้อที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือก นำเสนอเป็นระดับขั้นตอนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุน งบประมาณและบุคลากร/ผู้เชี่ยวชาญ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการประสานงานจัดหาวิทยากรจากสถาบัน การศึกษาในท้องถิ่น หรือตามความเหมาะสม โดยให้อยู่ในดุลยพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานงานและแจ้งผลการให้การสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพ ในกรณีที่ได้รับการอนุมัติและสนับสนุน ให้แจ้งต่อตัวแทนกลุ่มอาชีพทันที โดยระบุประเภทของการสนับสนุนทางวิชาการ ระบุสถานที่ ระยะเวลา หัวข้อของการอบรมประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการอบรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๕ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ในส่วนของกลุ่มอาชีพให้รายงานการดำเนินงาน การบริหารจัดการโดยรวมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ต่อเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลา ๓ เดือน และในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ ให้ดำเนินการติดตามโดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงโดยรวม ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอบรม การทำงานเป็นทีม หรือการพัฒนาอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมอาชีพ โดยวิเคราะห์ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลง

๔. ด้านการจำหน่ายผลผลิตผลิตภัณฑ์^{๓๒}

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา ๑๖ กำหนดให้ เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น การจัดให้มี การควบคุมตลาด การส่งเสริม การฝึก การประกอบอาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริม การลงทุน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการรวมกลุ่มการผลิตในพื้นที่แล้ว สิ่งที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกประการหนึ่ง คือ ดำเนินการจัดหาตลาด สถานที่จำหน่ายผลผลิตแก่กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย โดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกรมการพัฒนาชุมชน กรมการค้าภายใน ศูนย์บริการและศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและภาคเอกชนผู้ประกอบการ เช่น ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้าท้องถิ่น ขอความร่วมมือการวางจำหน่ายสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำหน่าย หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดที่สาธารณะจำหน่ายสินค้าของชุมชน โดยการนำสินค้าที่ผลิตในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงมาวางจำหน่าย ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการดังนี้

๔.๑ แนวทางการดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ แนวทางการดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะในเขตองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับโอกาสเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะบริเวณจุดผ่อนผัน และสามารถนำโอกาสที่ได้รับจากการเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะนี้ไปใช้ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินเพื่อการประกอบอาชีพ โดยไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ จึงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาดำเนินการตามขั้นตอน การจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ

^{๓๒} อ้างแล้ว.

๔.๒ การดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือพืชผลทางการเกษตรเพื่อบรรเทาปัญหาของประชาชนในด้านการจำหน่าย การตลาด โดยการจัดพื้นที่ สถานที่จำหน่ายสินค้าเป็นพื้นที่ผ่อนผัน หรืออาจกำหนดพื้นที่ผ่อนผันเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ที่สาธารณะในการสัญจร โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตลอดจนไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำความสะอาด ในการกำหนดพื้นที่ผ่อนผัน ควรกำหนดระยะเวลา วันที่ผ่อนผัน พร้อมกับประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ผลิต ผู้ปลูก สามารถนำสินค้ามาจำหน่ายได้โดยตรงต่อผู้บริโภค เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและส่งเสริมการขาย ในการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดอื่นขอให้เป็นไปตามความเหมาะสมในพื้นที่ และอยู่ในดุลพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๓ การส่งเสริมสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจดำเนินการ ในรูปของการให้ความรู้ ทักษะ การฝึกอบรม การส่งเสริมการวิจัยเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพของสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด ให้สินค้ามีรูปแบบ ตามความต้องการของตลาด และการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเป็นแนวทางหนึ่ง

๔.๔ การส่งเสริมการขายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดให้มีโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะทางด้านการตลาด เพื่อสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการโดยการนำผู้ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานราชการอื่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ที่มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การประสานงานกับภาคเอกชน ภาคธุรกิจ เช่น ศูนย์การค้า เป็นต้น และการสร้างเครือข่าย ระหว่างพื้นที่ เพื่อการหาสถานที่การวางจำหน่ายสินค้าโดยมีข้อตกลงที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ การดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เป็นแนวทางการสร้างรูปลักษณ์ที่น่าสนใจต่อผู้บริโภค ควรศึกษารูปแบบการจัดทำบรรจุภัณฑ์ ที่สวยงามและเหมาะสมกับสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์นั้นโดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบรรจุภัณฑ์ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จัดอบรมการจัดทำบรรจุภัณฑ์ตัวอย่างให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

๔.๕ แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทาง การพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรต้องมีความเข้าใจถึงสถานการณ์ สภาพปัญหาของผู้รับ ว่ามีปัญหาและความต้องการอย่างไร การพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรมีหลักการ คือ เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง ในการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ เป็นภารกิจที่ได้รับการถ่ายทอด เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนที่มีอาชีพเดียวกันร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้มีศักยภาพ ในการผลิต การจำหน่าย และกลุ่มอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมอยู่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งเสริม สนับสนุนให้มีการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ที่มีความเข้มแข็ง มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชน โดยยึดหลักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตแบบสายกลาง คือ ทำเพื่อพอกิน เลี้ยงชีพได้ตามความเหมาะสมกับครอบครัว เหลือจากการดำรงชีพแล้ว จึงได้ขาย โดยส่วนหนึ่ง

เก็บออมไว้เพื่อบริโภคและเพื่อการลงทุนครั้งต่อไป เช่นการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน

๕. ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพ^{๓๓}

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุน การรวมกลุ่มและการพัฒนา กลุ่มอาชีพ โดยบูรณาการงานด้านส่งเสริมอาชีพ ที่มีในระดับพื้นที่ประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของการสนับสนุนในการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มอาชีพ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันและกระจายการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งอาจดำเนินการในเชิงบูรณาการ ดังนี้

๕.๑ ทำการสำรวจหาปัญหาความต้องการของประชาชน กลุ่มอาชีพในพื้นที่

๕.๒ ดำเนินการคัดเลือกแกนนำในการรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้งเป็นคณะทำงานและเป็นตัวแทนประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับกลุ่มอาชีพและระหว่างกลุ่มอาชีพกับกลุ่มอาชีพ

๕.๓ จัดเวทีแกนนำกลุ่มอาชีพ เพื่อหาแนวทางร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม เป็นต้น

๕.๔ สร้างแรงจูงใจและสร้างค่านิยมที่มีต่อทัศนคติในการสร้างแกนนำในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น ให้ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

๕.๕ รวบรวมสมาชิกและจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพ ตลอดจนสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนและกลุ่มอาชีพ เพื่อเข้ารับการสนับสนุนและพัฒนา เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ อันนำไปสู่การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและสามารถบริหารจัดการและพัฒนามาตรฐานของกลุ่มอาชีพ ที่มีการจดทะเบียนโดยมีกฎหมายรองรับ เช่น กลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น

๕.๖ การอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการ การตลาด และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุผลและมีประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น

๕.๗ แนะนำบรรณคดีให้สมาชิกกลุ่มร่วมออมทรัพย์หรือลงทุนเป็นทุนดำเนินการ

๕.๘ สนับสนุนกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก

๕.๙ จัดตั้งคณะประเมินผลและการดำเนินการประเมินผล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำการสำรวจหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาของกลุ่ม หาแนวทางความช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพ รวบรวมเกษตรกร สมาชิกกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรม โครงการส่งเสริมอาชีพความรู้ หรือกลุ่มการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มและถ้าเป็นปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในระดับพื้นที่ ให้คณะทำงานนำเสนอต่อคณะทำงานในระดับชั้นสูงกว่าต่อไป

การแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดของกระทรวงมหาดไทยที่มอบหมายท้องถิ่นดำเนินการมี ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การส่งเสริมอาชีพ ๒) การสนับสนุนงบประมาณ ๓) การ

^{๓๓} อ้างแล้ว.

สนับสนุนทางวิชาการ ๔) การจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ๕) การรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป เพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของท้องถิ่นที่ใช้ดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาความยากจน และเป็นระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดเป็นแนวทางให้ท้องถิ่นปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การให้สวัสดิการเกี่ยวกับอาหารการกินไม่ให้อดอยาก ส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การจัดระเบียบสังคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติระหว่างกันให้มากและชัดเจน ตลอดจนการให้โอกาสได้รับการบริการจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชน จัดหาเงินทุนสำหรับให้เกษตรกรได้กู้ยืมในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมการจัดตั้งระบบสหกรณ์ในระดับหมู่บ้านและตำบล จากแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าวสามารถทำให้ความยากจนลดลงและประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นหน่วยราชการที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีวิวัฒนาการในการบริหารงานมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐบาล ซึ่งทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทได้รับการเอาใจใส่มากขึ้นกว่าเดิมจากอดีต ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานและปกครองตนเอง

๒.๓.๑ ความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ องค์การบริหารส่วนตำบล มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล ไว้หลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากแรงผลักดันของประชาชนและรัฐบาลที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์การบริหาร และองค์กรปกครองตนเองในระดับตำบล เพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองและบริหารตามหลักการปกครองตนเอง องค์การบริหารส่วนตำบลจึงถูกก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗^{๓๔}

^{๓๔} ภิวิทย์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมติใหม่ในอนาคต, ปรับปรุงใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๔.

๒. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘

๓. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖) ซึ่งได้บัญญัติให้ยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท โดยไม่รวมเงินอุดหนุนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลก็เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น พัฒนาไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลที่จะยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๓๕}

๔. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง รูปแบบการปกครองที่สะท้อนการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองพื้นฐานของประเทศโดยแท้จริงอันเป็นการสนองตอบนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลที่จะให้อำนาจการบริหารแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้ด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ และมีอิสระในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด^{๓๖}

๕. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีอำนาจปกครองตนเองมีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน^{๓๗}

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล คือ ความพยายามในการที่จะร่วมมือดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ หรือดำเนินกิจการต่างๆ โดยเฉพาะในการบริหารจัดการงานต่างๆ ของภาครัฐทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นโดยผ่านการบริหารงานราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นภายใต้องค์การปกครองท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นเลือกตั้งผู้แทนแต่ละหมู่บ้านเข้าไปเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารงานของตำบลตามที่กฎหมายกำหนดไว้

^{๓๕} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๖๓.

^{๓๖} อุดม เขียววงศ์, หนังสือยุคปฏิรูปการศึกษา อบต.ประชาธิปไตยของชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓-๓๔.

^{๓๗} Holloway, อังโน สถาปนวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ผลการประเมินความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจและกำกับดูแลตรวจสอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้า ๓-๙.

๒.๓.๒ ความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนการกระจายอำนาจให้แก่การปกครองพื้นฐานของประเทศโดยแท้จริง มีความสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาในระดับตำบลทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ซึ่งในทางทฤษฎีมีความเชื่อว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีแนวโน้มว่าจะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาชนบท เป็นองค์กรที่มีพลังประชาชนในท้องถิ่นและใกล้ชิดกับประชาชนในชนบท จึงน่าจะรู้ถึงปัญหาความต้องการที่แท้จริงรวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ องค์การบริหารส่วนตำบล มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของ องค์การบริหารส่วนตำบล ไว้หลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญ ดังนี้

๑. เป็นองค์กรตามกฎหมายที่ทำหน้าที่บริหารจัดการพัฒนาตำบล หมู่บ้าน และชุมชน ตามนโยบายกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

๒. เป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนฐานราก มีความอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด ทำให้สามารถแก้ไขปัญหา อำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

๓. เป็นองค์กรที่มีผู้แทนประชาชนเข้าไปบริหารงานทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหาร คือ นายก องค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาตำบล หมู่บ้านตรงกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชน

๔. เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในทางปฏิบัติแก่ประชาชนในขอบเขตที่ไม่กว้างนัก ทำให้ประชาชนมองเห็นภาพรวมอย่างชัดเจน และมีส่วนร่วมได้ไม่ยาก

๕. เป็นการสร้างผู้นำทางการเมืองที่จะเข้าสู่เวทีการเมืองในระดับต่างๆ รวมทั้งในระดับชาติต่อไป

๖. เป็นการส่งเสริมการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย^{๓๘}

๒.๓.๓ ความเป็นมาและการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่งแทนประกาศคณะปฏิวัติ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘ ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยมีการเปลี่ยนแปลงสภาตำบลทั่วประเทศออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบ “สภาตำบล” ได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคล ได้แก่ สภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า ๑๕๐,๐๐๐ บาท

๒) รูปแบบ “องค์การบริหารส่วนตำบล” ตั้งขึ้นจากสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ได้รับฐานะ

^{๓๘} บัญญัติ พุ่มพันธ์, **อบต.ของเรา : ท้องถิ่นของเรา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐบาลได้มีการเสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ในประเด็นต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างที่มาของสมาชิก อบต. อำนาจหน้าที่ของ อบต. เป็นต้น

และในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐบาลได้เสนอขอปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔, ฉบับที่ ๕) โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ แก้ไขชื่อเรียกบุคคล ที่มาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และคำศัพท์กฎหมายที่ให้สอดคล้องกับกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ

๒.๓.๔ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล

๑) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ ๒ คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละ หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ๆ ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง ๑ หมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๖ คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง ๒ หมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ ๓ คน อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ ๔ ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีประธานสภาและรองประธานสภา ๑ คน ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลให้นายอำเภอแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๒ ปี นับแต่วันที่ได้รับเลือกเป็นประธานหรือรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๒) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

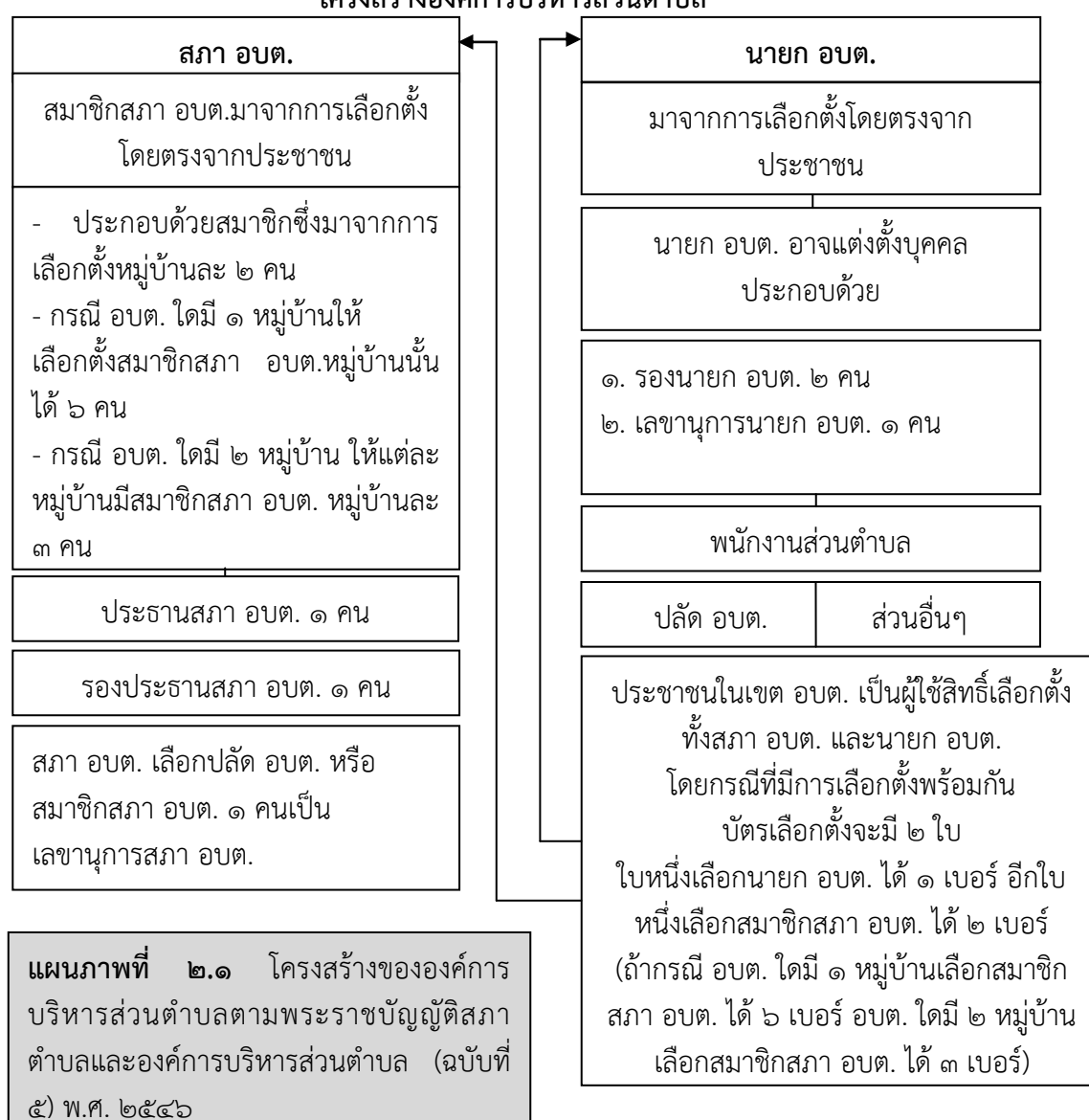
องค์การบริหารส่วนตำบลมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระไม่ได้ ในกรณีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งไม่ครบวาระเวลา ๔ ปีก็ให้ถือว่าเป็น ๑ วาระ และเมื่อได้ดำรงตำแหน่ง ๒ วาระติดต่อกันแล้วจะดำรงตำแหน่งได้อีกเมื่อพ้นระยะเวลา ๔ ปีนับแต่วันที่พ้นตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล อาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายได้ไม่เกิน ๒ คน และอาจแต่งตั้งเลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คนซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

๓) พนักงานส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบลและอาจจัดแบ่งการ บริหารงานออกเป็น (๑) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (๒) ส่วนต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น ให้ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คนเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างองค์การบริหาร ส่วนตำบลรองจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของ องค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามนโยบายและมีอำนาจหน้าที่ตามที่ มี กฎหมายกำหนดหรือตาม ที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล^{๓๑}

^{๓๑} ภิวิทย์ พวงงาม, สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย หมวดที่ ๓ พัฒนาการและรูปแบบการ
ปกครองท้องถิ่นไทย ลำดับที่ ๔ องค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗),
หน้า ๑๑.

๔) อำนาจหน้าที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้^{๔๐}

- ๑) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- ๓) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม (๑) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

๕) อำนาจหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ
- ๒) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๓) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- ๔) วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- ๕) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล
- ๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลอำนาจหน้าที่ในการสั่งหรือปฏิบัติราชการของรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รักษาราชการแทน

๖) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้ง ในด้านเศรษฐกิจสังคม และ วัฒนธรรม และภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้^{๔๑}

^{๔๐} ภิวิทย์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, หน้า ๒๔๔-๒๔๕.

^{๔๑} สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร. การเมืองกับการปกครองของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓๓-๒๓๔.

- ๑) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- ๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- ๓) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- ๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- ๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- ๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖๘)

- ๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- ๒) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- ๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- ๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- ๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- ๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- ๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- ๘) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- ๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๑๐) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- ๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- ๑๒) การท่องเที่ยว
- ๑๓) การผังเมือง

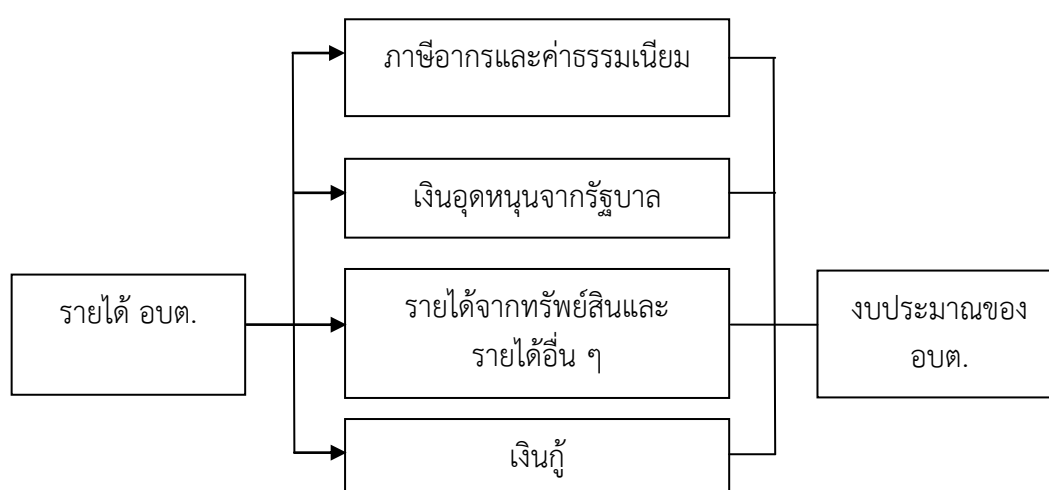
๗) รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๔๒}

๑. รายได้จากอากรและค่าธรรมเนียม ดังนี้
 - ๑) ภาษีบำรุงท้องที่
 - ๒) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
 - ๓) ภาษีป้าย
 - ๔) อากรการฆ่าสัตว์และค่าธรรมเนียมรวมถึงผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์
 - ๕) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน

^{๔๒} ภิวัตน์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, หน้า ๒๔๖-๒๔๙.

- ๖) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
 ๗) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา
 ๘) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นพนัน
 ๙) อากรนกนางแอ่น
 ๑๐) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล
 ๑๑) เงินอากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการ
 ประมง

- ๑๒) ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้
 ๑๓) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน
 ๑๔) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่
 ๑๕) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม
 ๑๖) เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ
 ๑๗) ภาษีมูลค่าเพิ่ม
 ๑๘) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่กฎหมายกำหนด
๒. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
๓. รายได้จากทรัพย์สินและรายได้อื่น ๆ ดังต่อไปนี้
- ๑) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๓) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๔) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- ๕) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- ๖) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภาพที่ ๒.๒ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๘) รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่ายดังต่อไปนี้^{๔๓}

- ๑) เงินเดือน
- ๒) ค่าจ้าง
- ๓) เงินค่าตอบแทนอื่น ๆ
- ๔) ค่าใช้สอย
- ๕) ค่าวัสดุ
- ๖) ค่าครุภัณฑ์
- ๗) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่น ๆ
- ๘) ค่าสาธารณูปโภค
- ๙) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
- ๑๐) รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

เงินค่าตอบแทนประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

การจัดเกณฑ์อัตราค่าจ้างของพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งเป็น ๕ ชั้น รายละเอียดดังตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ เกณฑ์อัตราค่าจ้างพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล

ชั้นองค์การบริหารส่วนตำบล	เกณฑ์รายได้	จำนวนพนักงานส่วนตำบล
๑	๒๐ ล้านบาทขึ้นไป	๒๑
๒	๑๒ – ๒๐ ล้านบาท	๑๒
๓	๖ – ๑๒ ล้านบาท	๖
๔	๓ – ๖ ล้านบาท	๔
๕	ไม่เกิน ๓ ล้านบาท	๓

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการประกาศใช้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นการประกาศใช้

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๐.

พร้อมกันทั่วประเทศ กำหนดให้หมวดที่ ๑๑ ระเบียบเกี่ยวกับการบริหารและการปฏิบัติงาน ข้อ ๒๒๕ ให้กำหนดขนาดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็น ๓ ขนาด ดังนี้^{๔๔}

๑. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น ๑ กำหนดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่
๒. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น ๒ และชั้น ๓ กำหนดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง
๓. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น ๔ และชั้น ๕ กำหนดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก

จากโครงสร้างในอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีการปรับเปลี่ยนเรื่อยมาจากที่มีสมาชิกที่มาจากการมีตำแหน่ง และอยู่ในสายการบังคับบัญชาของการบริหารส่วนภูมิภาค เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล มาเป็นสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น และความเป็นอิสระในการบริหารมากขึ้นด้วย

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลกับการแก้ปัญหาความยากจน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการใช้ปัญญาและเหตุผล คำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้เข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่หลากหลายซึ่งมีความสำคัญและช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับความสุขทั้งที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคตทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

๒.๔.๑ ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

ทฤษฎีธรรมาภิบาล หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน^{๔๕} ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ความขยันหมั่นเพียร
๒. การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด
๓. คบคนดีเป็นมิตร
๔. เลี่ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้

^{๔๔}สำนักงานเลขาธิการ อบต.อุบลราชธานี, คู่มือการบริหารงานบุคคล อบต. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, (อุบลราชธานี : ม.ป.พ., ๒๕๔๒), หน้า ๘๔.

^{๔๕}อง.อภฎก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๘.

ความหมายของหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในอรรถกถา

ทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง^{๔๖} อาจเรียกสั้นๆ ว่า ทฤษฎีมิกัตถะเนื่องจากอรรถะ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้หรืออาจเรียกเต็มๆ ว่าทฤษฎีมิกัตถสังวัตตินิกธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่น ประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรงา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนื่อรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนื่อรายได้

ความหมายของหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในทัศนะของนักวิชาการ

ทฤษฎีมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในปัจจุบัน หมายความว่า ผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่ให้ประโยชน์ในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น หมายถึง เป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำ ผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอมลุกขึ้น งานที่ทำนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงานบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ และให้มีความก้าวหน้า การจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความขยันหมั่นเพียร

๒. อารักขสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไว้โดยไม่ใช้สอย แต่เก็บไว้ให้มีใช้สอยตลอดไป

๓. กัลยาณมิตตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบเฉพาะมิตรแท้ ๔ จำพวก คือ (๑) มิตรมีอุปการะ (๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (๓) มิตรแนะประโยชน์ และ (๔) มิตรมีความรักใคร่

^{๔๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๓๘.

๔. สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตสม่าเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่า เลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป

สำหรับผู้มีความรู้น้อยรายได้น้อย ถึงจะขยันหมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ให้ใช้จ่ายเพียงพอ ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ควรเอาอย่างผู้มีรายได้สูง เพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อย สำหรับผู้มีรายได้สูง ควรใช้จ่ายเพียงพอสำหรับตน ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้จ่ายอย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความฝืดเคืองสำหรับตน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ สรุปได้ว่า คือหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี คือ เป็นผู้มีฐานะมั่นคง มีชื่อเสียงเกียรติคุณ ได้รับการยกย่องโดยทั่วไป และมีความสุขตามสมควรแก่สภาพของตน

๒.๔.๒ ความสำคัญของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเอง ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมานุชีวิตว่า “คนที่เรารู้จักได้ว่ารู้จัก รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรม ต่อไปนี้”^{๔๗} และความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นี้มีหลักธรรม ๔ อย่างนี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต
๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคม

ได้

ปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ของตนเองมากขึ้น สังเกตได้จากสื่อ ทั้งทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แม็กกาซีนต่างๆ จะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการออม การลงทุน การใช้จ่าย สอดแทรกอยู่ไม่น้อย รวมทั้งพอบอกเกิดทุกข์ที่เป็นเรื่องทางการเงินส่วนบุคคล ก็มีให้เลือกซื้อหามากมาย

ตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงสอนเกี่ยวกับเรื่องเงินๆ ทองๆ หรือเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือโภคทรัพย์ไว้อย่างครบวงจร เพื่อสร้างสมดุลแก่ชีวิตหลายเรื่อง เช่น หลักการสร้างประโยชน์หรือความสุขในปัจจุบันที่เรียกว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประกอบไปด้วย ๑) อุภูฐานสัมปทา หรือการหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรในทางสุจริตชอบธรรม

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมานุชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

๒) อารักขสัมปทา หรือการรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ ๓) กัลยาณมิตตตาหรือการรู้จักคบเพื่อนดีเพื่อไม่ให้ชีวิตถูกชักนำไปในทางที่เสื่อมและ ๔) สมชีวิตา หรือการรู้จักใช้จ่ายอย่างสมควรตามฐานะ

โดยหลักทฤษฎีนี้มีกัตถประโยชน์ ๔ นี้ ถือเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการดับทุกข์ทางกาย อันเป็นความสุขที่เกิดขึ้นง่ายและมีอยู่มากมายในสังคมปัจจุบัน หากต้องการดับทุกข์ทางสังคมทรงสอนหลักประโยชน์เบื้องต้น คือ ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา

ส่วนการดับทุกข์ทางจิต เพื่อประโยชน์สูงสุด ทรงสอนหลัก อริยมรรค ๘ ไว้เป็นครรลองสู่ความพ้นทุกข์

บุคคลทั่วไปอย่างเราๆ ความสุขพื้นฐานทั่วไป ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็มีในเรื่องความสุขของ คฤหัสถ์ ๔ ได้แก่

๑. สุขเกิดจากการมีทรัพย์
๒. สุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์เพื่อบริโภคไม่มากไม่น้อยเกินไป
๓. สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้
๔. สุขเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ

พระพุทธองค์ยังทรงสอนให้เรา รู้จักการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๔ ส่วน หรือหลัก โภควิภาค ๔ คือ ให้เราจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

เอเกน โภเค ญญเขยย ทรัพย์ส่วนแรกหรือ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน และเลี้ยงดูคนที่ควรบำรุง

ทรัพย์ส่วนต่อมา ทวีหิ กมมํ ปโยชเช ให้ใช้สองส่วน หรือ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ สำหรับการลงทุนประกอบกิจการงานอาชีพเพื่อให้ทรัพย์ที่มีอยู่ได้เพิ่มพูนขึ้น

และทรัพย์ส่วนสุดท้าย จตุตถถนญจ นิชาเปยย หรือ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ให้เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

นอกจากนี้ ยังทรงสอนหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ด้วยคือ โภคอาทิยะ ๕ หรือหลักการใช้ประโยชน์จากทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้ด้วยความสุจริตชอบธรรมแล้ว ควรใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง ได้แก่

๑. เลี้ยงตนเอง บิดามารดา บุตร ภรรยาและคนในปกครองให้มีความสุข
๒. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานให้มีความสุข
๓. ใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย
๔. ใช้ทำพลี ๕ อย่าง ได้แก่ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก ทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว บำรุงราชการโดยการเสียภาษีอากร และถวายเทวดาหรือสักการะแก่สิ่งที่ควรบูชาและ
๕. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ที่ประพฤติชอบ

ทั้งนี้ หากเราน้อมนำหลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องมาปฏิบัติ จะได้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคม ซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืน ให้แก่ชีวิตเราอย่างครบถ้วนในทุกมิติ

หลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องนี้เป็นเรื่องของการจัดการโภคทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอก ที่เราต่างดิ้นรนแสวงหา ทั้งที่ความจริงทุกคนสามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ เป็นทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ ไม่สูญหายไปด้วยภัยหรืออันตรายต่างๆ

ทรัพย์ประเภทนี้อยู่ภายในจิตใจของเราเอง ที่เรียกว่า อริยทรัพย์ หรือคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ ๗ ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา อริยทรัพย์นี้ นอกจากจะทำให้จิตใจไม่อ้อแอ้และไม่ยากจนแล้ว ยังเป็นทุนทางใจในการสร้างทรัพย์ภายนอกที่สำคัญยิ่งอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อต้องการจะสร้างและสะสมทรัพย์เงินทองต่างๆ ก็ต้องไม่ลืมที่จะสร้างทรัพย์ที่แท้จริงให้มีบริบูรณ์ขึ้นด้วย เพื่อความร่ำรวยอย่างแท้จริงของชีวิต

๒.๔.๓ ประเภทของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์อันพึงได้รับการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้น เป็นผลที่ให้เห็นทันตาไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่จะได้รับการประกอบกิจ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่ายๆ ว่าผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อันเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์

ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)
๒. อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด)
๓. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร)
๔. สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น)

ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) การที่เราจะได้สิ่งของ เงินทอง และชื่อเสียงเกียรติยศมานั้น เราจะต้องขวนขวาย ขยันหมั่นเพียรต่อสู้กับความยากลำบาก ถึงจะประสบความสำเร็จ เช่น ข้าราชการจะได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง อันนำมาซึ่งเกียรติยศแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล ก็จะต้องขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ นักเรียนจะประสบความสำเร็จด้านการเล่าเรียน ก็ต้องขยันหมั่นเพียรในการศึกษา หรือการกระทำความหาเลี้ยงชีพเพื่อสร้างฐานะให้กับตนเองและครอบครัวก็เช่นกัน เราก็ต้องอาศัยความมานะอุตสาหะและความหมั่นเพียรจึงจะได้ทรัพย์มา ดังพระพุทธพจน์ว่า

คนหมั่นในการทำงานไม่ประมาท จัดการงานเหมาะสมเลี้ยงชีพพอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ มีศรัทธาถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ ชำระทางสัมปรายิกัตถประโยชน์ เป็นนิത്യ ธรรม ๘ ประการดังกล่าวนี้ ของผู้ครองเรือน ผู้มีศรัทธา อันพระพุทธานุญาตผู้มีพระนามอันแท้จริง ตรัสว่าน่าสุขมาให้ในโลกทั้งสอง คือ ประโยชน์ในปัจจุบันนี้และความสุขในภายหน้า บุญ คือ จาคะนี้ ย่อมเจริญแก่คุณวิเศษ ด้วยประการฉะนี้^{๔๘}

^{๔๘} อย. อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๔.

นอกจาก อุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพอันสุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี การประกอบอาชีพการงานนั้นต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวมีความขยันในการทำงานตามหน้าที่ หรือตามอาชีพของตนโดยไม่เกียจคร้าน ไม่นิ่งเฉยหรือทำกิจอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ จนทำให้เสียเวลาไปโดยไร้ประโยชน์ แม้บางครั้งการทำงานนั้นอาจไม่ใช่การหาทรัพย์โดยตรง เช่น การเป็นนักศึกษา มีหน้าที่ต้องศึกษาเล่าเรียนก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้บังเกิดผลดี โดยถือว่าเป็นหน้าที่ในปัจจุบันแม้ยังไม่ได้ทรัพย์แต่การศึกษาก็เป็นเหตุเบื้องต้นที่จะนำไปสู่อาชีพการงานที่ดีในอนาคต หากนักศึกษาเป็นนักกีฬาด้วย นอกจากขยันตั้งใจเรียนแล้ว นักศึกษาก็ต้องขยันหมั่นฝึกซ้อมกีฬาที่ตนถนัดด้วยอีกทางหนึ่ง เพราะกีฬากำลังพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพ มีกีฬาหลายประเภทที่สามารถทำให้หาทรัพย์ได้โดยสุจริต ด้วยร่างกายแรงใจของตนเอง เช่น อาชีพนักมวย นักฟุตบอล กอล์ฟ เทนนิส หรือจากการได้ไปแข่งขันในโอกาสต่างๆ เช่น โอลิมปิก เอเชียนเกมส์ หากมีความขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมจะส่งผลให้ได้รับเหรียญทองและได้รางวัลเป็นทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก เป็นต้น จึงนับว่าความขยันหมั่นเพียรในการงานหน้าที่ ที่รับผิดชอบ จะทำให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน คือ มีทรัพย์สินเงินทองสำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภค บริโภค ไว้ดำรงชีพ

อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา)

การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (อารักขสัมปทา) หมายความว่า เมื่อเราขยันหมั่นเพียรพยายามสร้างอนาคต ชื่อเสียง หรือหาทรัพย์มาได้ ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ก็จะเสื่อมหรือหมดไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้น หมายถึง การหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่วหรือการมัวเมากับอบายมุข เช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกประเภท เป็นต้น ส่วนการรักษาทรัพย์นั้น หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บหอมรอมริบ ส่วนการประหยัดนั้น หมายถึงการรู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระพุทธพจน์ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็อารักขสัมปทาเป็นโณ กุลบุตรในโลกนี้มีโณคนที่หามาได้ด้วยความหมั่นเพียร สัมสมด้วยกำลังแขน มีเหงื่อไหลไคลย้มตัว ขอบธรรม ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูลด้วย ทำไว้ในใจว่า โณหนอ พระราชาไม่พึงบริโภคทรัพย์เหล่านี้ของเรา โจรไม่พึงลัก ไฟไม่พึงไหม้ น้ำไม่พึงพัดไป ทายาห์ผู้ไม่เป็นที่รักไม่พึงลักไป ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา ฯ^{๔๙}

นอกจากนี้ การรักษาและประหยัดทรัพย์นั้นยังหมายถึงการรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ไว้ในที่ปลอดภัย การใช้สอยทรัพย์และสิ่งของอย่างประหยัด ถนอมใช้ ซ่อมแซมเมื่อชำรุดเสียหาย ดูแลรักษาและเก็บไว้เมื่อใช้เสร็จแล้ว หรือรู้จักดัดแปลงของที่ชำรุดให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นต้น

อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย หลักธรรมข้อนี้ มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อเกะกะคุณ เพื่ออุป รส กลั่น เสียจนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้น

^{๔๙} อก. อฏฐก. (ไทย) ๒๓/๗๕/๓๙๐.

ได้มั่งมีไม่ก็ช่วยยามก็กลับไปลำบากยากจนเพราะใช้ทรัพย์ไปในกามคุณและอบายมุข บางครั้งจนถึงกลับเป็นหนี้ เสียทรัพย์และเสียเกียรติ มีนักกีฬาหลายคนที่ได้ทรัพย์มากมายจากการแข่งขัน แต่ต้องพบกับความลำบากในบั้นปลายของชีวิต เพราะเหตุไม่มีธรรมในข้อนี้นั่นเอง

กัลยาณมิตรตา (คบคนดีเป็นมิตร)

การคบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตรตา) คนเรานั้นจะอยู่ในสังคมแต่เพียงลำพังไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น บุคคลที่เราสามารถพึ่งพาอาศัยได้และมีความปรารถนาดีต่อเราหาได้ยาก ดังนั้น การเลือกคบคนจึงมีความสำคัญมาก เพราะถ้าเราคบคนชั่วเป็นมิตร อาจทำให้เราตกไปอยู่ในทางที่ชั่วหรือพบกับความหายนะได้ ดังพระพุทธพจน์ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็กัลยาณมิตรตาเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในโลกนี้ อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจาสนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นคฤหบดี หรือบุตรคฤหบดี เป็นคนหนุ่มหรือคนแก่ ผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ศึกษาสัทธา สัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศึกษาศีลสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ศึกษาจาคะ สัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ ศึกษาปัญญาสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่ากัลยาณมิตรตา ฯ^{๕๐}

ลักษณะของมิตรที่ดีมีดังนี้

๑. มิตรอุปการะ ได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยกันป้องกันมิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์และชื่อเสียงของเพื่อน และสามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่ มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ ช่วยปกปิดความลับของเพื่อน

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ ได้แก่ คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่ว แต่แนะนำหนทางแห่งความดี ความเจริญให้แก่เพื่อน

๔. มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรร่วมทุกข์ ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ไม่ทิ้งเพื่อน ได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

การคบคนดีเป็นมิตร รู้จักเลือกบุคคลที่จะคบหา จะนำชีวิตของเราไปในทิศทางใดโดยเลือกเสวนา ศึกษาแบบอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา การคบมิตรตามหลักมงคล ๓๘ ประการ ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มงคลแรกที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ปฏิบัติก็คือการไม่คบคนพาล และมงคลถัดมาก็คือต้องรู้จักคบบัณฑิต คำว่า คนพาล และ บัณฑิต เมื่อวิเคราะห์ให้แจ่มแล้วจะพบว่า มีทั้งคนพาลและบัณฑิตภายใน คนพาลและบัณฑิตภายนอก

คนพาลและบัณฑิตภายใน หมายถึงคนที่ปรากฏอยู่ในตัวเรา หากนักศึกษาสังเกตตัวเราให้ดีจะพบว่าบางครั้ง บางเวลาเราจะเกียจคร้านไม่ยอมฝึกฝน ไม่อยากทำงาน ไม่อยากไปเรียน ไม่อยากทำความดี แต่อยากเที่ยวเล่น อยากนอนตื่นสาย อยากดื่มสุรา อยากเล่นไพ่ เล่นหวย เล่นการพนัน ฯลฯ นี่แสดงถึงคนพาลในตัวเรา ปรากฏขึ้นแล้ว แต่บางครั้งเราก็มั่นใจ อยากไปเรียน อยากทำความดี ไม่อยากหนีเรียน ไม่อยากเล่นการพนัน ไม่อยากร่วมวงสุรา ฯลฯ นี่แสดงว่าบัณฑิตภายในตัวเราได้ปรากฏขึ้นแล้ว ส่วนคนพาลและบัณฑิตภายนอกหมายถึง คนอื่น คนที่มาชักชวนเราไปทำเรื่องที่

^{๕๐} อก.อภฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๕๕/๓๔๕.

ไม่ดีไม่สมควรหรือเรื่องที่ดี ที่สมควรต่างๆ หากบัณฑิตภายในตัวเราเองเข้มแข็ง คนพาลภายนอกก็ไม่อาจจะชักชวนเราไปได้ ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตรต้องเริ่มที่เราสร้างบัณฑิตและมิตรขึ้นภายในตัวเองก่อน เมื่อบัณฑิตหรือมิตรภายในตัวปรากฏแล้ว ก็จะเลือกเสวนากับบัณฑิตหรือมิตรภายนอกได้ ดังคำกล่าวที่เราได้ยิน ได้ฟังอยู่เสมอว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” และการสังเกตว่าผู้ที่ตนคบหาด้วยนั้นเป็นคนพาล หรือ เป็นบัณฑิตคือกัลยาณมิตร พึงสังเกตว่าชอบชวนไปในทางฉิบหาย เสียทรัพย์ เสียเวลา เสียสุขภาพและทำเรื่องที่ไร้ประโยชน์หรือไม่ เพราะหากเราไม่รู้จักเลือกคบบัณฑิตคือกัลยาณมิตรแล้ว ย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เราต้องเสียทรัพย์ที่หาได้นั้นและไม่สามารถปฏิบัติธรรมในข้ออุฏฐานสัมปทาและอารักขสัมปทาได้

สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (สมชีวิตา) หมายความว่า ในการดำรงชีวิตนั้น ไม่ควรใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย การใช้จ่ายทรัพย์จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นหากเราต้องการให้ชีวิตสุขสบายก็ควรจะเดินสายกลาง คือ ไม่มากจนฟุ่มเฟือย และไม่น้อยจนเป็นการตระหนี่ ดังพุทธพจน์ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมชีวิตาเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคะ และรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า รายได้ของเราจะต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนคนชั่งตาชั่งหรือลูกมือชั่งตาชั่ง ยกตาชั่งขึ้นแล้วย่อมรู้ว่าต้องลดออกเท่านี้ หรือต้องเพิ่มเข้าเท่านี้ ฉะนั้น กุลบุตรก็ฉะนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้ว เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่ารายได้ของเราจะต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากุลบุตรผู้มีรายได้น้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างโอ้อวดจะมีผู้ว่าเขาได้ว่ากุลบุตรผู้นี้ใช้โภคะเหมือนคนเคี้ยวกินผลมะเดื่อ ฉะนั้นดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากุลบุตรผู้มีรายได้น้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคือง จะมีผู้ว่าเขาว่ากุลบุตรผู้นี้จักต้องตายอย่างอนาถา แต่เพราะกุลบุตรผู้รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้ว เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า รายได้ของเราจะต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าสมชีวิตา ฯ^{๕๑}

ธรรม ๔ ประการนี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อถือฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต
๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคม

ได้

^{๕๑} อก.อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

การเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่แบบพอดี สมรายได้ มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้มีรายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดไว้สำหรับบั้นปลายของชีวิต จะได้ไม่ลำบาก พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า “พึงเข้าใจ ระลึกไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายาม แสวงหา รักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว ต้องรู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วน ที่เรียกว่า โภควิภาค” คือส่วนหนึ่งใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุง ได้แก่ บิดา มารดา บุตร ภรรยา และคนในปกครอง มิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงาน ทำบุญ ตลอดจนบำรุงราชการ ด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น สองส่วนใช้เป็นทุนประกอบการงาน สามส่วนเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น^{๕๒}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวอีกว่า “เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคจะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี”^{๕๓}

การทำประโยชน์ปัจจุบัน หรือ การปฏิบัติตามหลักธรรม “ทิฐธัมมิกัตถะ” เป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้อง การกิน การอยู่ ปัจจัยการดำรงชีวิตของคน ถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี คนมีความอยู่ดีกินดี ต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวายอยู่กับการปราบปรามเรื่องทุจริต สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไป และเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนา คือ การดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะยาวนาน ปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ ประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าสูงสุด และเป็นปัจจัยมูลฐาน เป็นต้นทุนเบื้องต้น ถ้าคนทุกคนที่เป็นประชากรธรรมชาติ มีหลักธรรมตามที่กล่าวมา ก็ถือได้ว่าประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และเป็นอาชีพที่สุจริต รัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพทางด้านเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิต มีการศึกษาวิจัยค้นคว้านวัตกรรมให้ประชากรเกิดความชำนาญในวิชาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมบรรลุตามเป้าหมาย การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคน เป็นอันดับแรก เมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาวัตถุก็เป็นไปได้ง่าย เพราะคนเป็นผู้หา คนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิต ถ้าคนรู้จักหา และรู้จักใช้ให้เป็น เศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น

การพิจารณาด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงแล้วจะพบว่า การได้มาซึ่งปัจจัย ๔ เพื่อการดำรงชีพนั้น บุคคลต้องประกอบสัมมาอาชีพ ตามหลักอริยมรรค ซึ่งการประกอบอาชีพจะทำให้มีรายได้มาสำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ สำหรับการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพที่สุจริต หรือสัมมาอาชีพ ได้แก่อาชีพต่างๆ ที่ไม่ผิดต่อหลักศีลธรรม เช่น การค้าขายสิ่งเสพติด ผิดกฎหมาย ไม่คอร์รัปชัน หลอกลวง เป็นต้น เมื่อประกอบอาชีพที่สุจริตมีรายได้แล้วก็ต้องรู้จักเก็บออมใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้อันจะไม่ก่อให้เกิดความเดือนร้อนเพราะใช้จ่ายมากไปจนเป็นหนี้สิน หรือใช้จ่ายน้อยเกินไปจน

^{๕๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๙.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

อึดอัดขัดสน การใช้จ่ายอย่างไรจะไม่ให้เดือดร้อนนั้น การคบเพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลหลงทางเพราะคบเพื่อนที่ไม่ดี เพื่อนแนะนำไปในทางฉิบหาย เช่น ชักชวนไปเล่นการพนัน ไปเสเพลเสพติด หรือเที่ยวกลางคืน ก็จะทำให้สูญเสียทรัพย์ที่หาได้มาด้วยความยากลำบากนั้นไปอย่างน่าเสียดาย

๒.๔.๔ การนำหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน

ปัญหาคความยากจนถือว่าเป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจในการแก้ไข เมื่อปัญหาคความยากจนเกิดขึ้นในที่ใดย่อมส่งผลกระทบทั้งในแง่ของสังคม ประเทศชาติ ซึ่งเป็นผลทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า สาเหตุที่ทำให้เกิดคความยากจนส่วนหนึ่งนั้นมาจากตัวบุคคล คือคความเกียจคร้าน เพราะเมื่อบุคคลมีคความเกียจคร้านไม่ตั้งใจประกอบอาชีพ ก็จะนำมาซึ่งคความอดอยากมีรายได้อันไม่พอกับรายจ่าย ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองในการสร้างฐานะหรือคความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นโดยลดการพึ่งพิงจากภายนอก ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาคแบบยั่งยืน หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคความยากจน ดังนี้

๑) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาแก้ปัญหาคการขาดคความเพียร

การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาแก้ปัญหาคการขาดคความเพียรหรือแก้คความเกียจคร้าน เมื่อจะหลักให้พ้นจากคความยากจน สิ่งสำคัญก็คือควรมีคความขยันหมั่นเพียร เป็นคนหนักเอาเบาสู้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคอย่างง่าย่ายดาย ไม่หลงไปตามกระแสคความเกียจคร้านที่มีอยู่ในจิตใจ เพราะคนเรามาเมื่อมีคความเกียจคร้านครองจำแล้ว การจะประกอบกิจการงานต่างๆ ก็ย่อมไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดถึงเป็นอุปสรรคในคความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการงานในด้านต่างๆ และเป็นสาเหตุของคความยากจนที่เกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อคความเกียจคร้านเกิดขึ้นแล้วจะต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ให้ได้ ทางแก้ไขนั้นแบ่งออกเป็นหลักการและวิธีการ นอกจากนั้นก่อนจะแก้ไขจำต้องเข้าใจถึงลักษณะนิสัยส่วนบุคคลด้วย โดยเฉพาะระดับปริมาณคความมากน้อยของคความเกียจคร้านมีมากน้อยแตกต่างกัน บางคนเกียจคร้านมากในขณะที่บางคนเกียจคร้านน้อย เช่น คนที่ไม่ยอมทำการงานทั้งที่มีคความสามารถจะทำได้ เป็นต้น จึงอ้างคความเกียจคร้านเพื่อไม่ยอมทำงาน ไม่ยอมประกอบกิจการงานต่างๆ เมื่อไม่ยอมทำงาน การดำรงชีวิตในด้านต่างๆ ก็ได้รับความลำบาก และนำมาซึ่งคความยากจนขัดสนในการดำเนินชีวิต

วิธีการแก้ไขปัญหาคการขาดคความเพียร

วิธีการแก้ปัญหาคที่ตัวบุคคล คือ การสร้างพฤติกรรมให้เป็นผู้มีคความขยันหมั่นเพียร การทำกิจหน้าที่ให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้สำเร็จประโยชน์สุขแก่บุคคลและส่วนรวม มีวิธีการดังนี้

๑. ตื่นนอนแต่เช้าทุกวัน ตรงข้ามกับผู้ที่มักตื่นสายแล้วอ้างไปต่างๆ นานา
๒. ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ ไม่ปล่อยให้ค้างคค้าง ทำให้เกิดคความสุขในการทำงาน
๓. ไม่จับจด ล่าช้า เลี้ยงงาน เกียจงานและผัดวันประกันพรุ่ง
๔. มีคความสม่ำเสมอ เช่น ไปโรงเรียนหรือไปทำงานทุกวัน เป็นต้น
๕. ใช้เวลาวางทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำงานอดิเรก ฯลฯ
๖. มีคความมานะ บากบั่น อดทนต่ออุปสรรคและคความยากลำบากในการเรียนการงาน และการดำเนินชีวิต
๗. ศึกษา ค้นคว้า สอบถาม หาความรู้อยู่เสมอ

๘. แนะนำผู้อื่นให้ช่วยในการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิต
๙. ช่วยเหลืองานของผู้อื่นหรือสังคมเท่าที่จะช่วยได้
๑๐. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้อื่นได้ เช่น ผู้ปกครอง หรือเพื่อนร่วมงาน
๑๑. ให้ความร่วมมือในการทำงานของสังคม เช่น เป็นอาสาสมัครในการทำงานของที่ทำงาน เป็นต้น^{๕๔}

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นคนเกียจคร้าน มาเป็นคนขยันหมั่นเพียรนั้นไม่่ง่ายเลย แม้ความเกียจคร้านจะเป็นศัตรูที่ฝังลึกอยู่ในจิตมนุษย์ทำให้มนุษย์เป็นคนเกียจคร้าน ไม่อยากทำงาน ไม่อยากรับผิดชอบอะไร อยากอยู่อย่างสบายแต่ไม่ยอมลงมือทำอะไรทั้งสิ้น ซึ่งยากที่จะแก้ แต่จะไม่อยากถ้าเราพยายามแก้ ประเด็นต้องทำให้สม่ำเสมอพอดีและพอทำเป็นประจำ การแก้ไขที่ตัวบุคคลผู้เกียจคร้านให้เป็นผู้กระตือรือร้นที่ต่างๆ อย่างถูกต้องและสำเร็จนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด จนกลายเป็นเพียรพยายามและได้รับประโยชน์สุขแล้ว นอกจากนั้นยังต้องแก้ไขสิ่งแวดล้อมอื่นที่ไม่ได้เกิดจากตัวบุคคล เช่น การบริโภคอาหารที่พอประมาณ อยู่ในสถานที่เหมาะสม และอยู่ในบรรยากาศที่เหมาะสมไม่ทำให้เกิดความเกียจคร้าน เป็นต้น นอกจากวิธีการแก้ไขที่ตัวบุคคลซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอกแล้ว ยังต้องแก้ไขพฤติกรรมภายในจิตใจของบุคคลด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะบางคนอาจจะไม่ต้องใช้วิธีการมาก แต่บางคนอาจใช้วิธีการแก้ไขน้อย หลักการแก้ไขความเกียจคร้านที่อยู่ภายในจิตใจนั้นมี ดังนี้

๑. ยึดมั่นในอุดมการณ์ คือมีความตั้งใจมั่น มุ่งต่อความสำเร็จที่เลือกไว้อย่างดีแล้ว เช่น การศึกษา การทำงาน หรือการประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ตัดสินใจเลือกดำเนินการแล้ว ก็มุ่งไปสู่จุดหมายนั้นแม้จะมีอุปสรรคขัดขวาง ก็พยายามไปให้ถึงจุดที่ยึดมั่นหรืออุดมการณ์นั้นให้ได้

๒. งดเว้นจากอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมทุกประการ นอกจากความเกียจคร้านแล้ว ยังมีอบายมุขอีก ๕ ประการ คือ การเป็นนักเลงสุรา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนัน และคบคนชั่วเป็นมิตร นอกจากนั้นก็ยังมีหนทางแห่งความเสื่อมอื่นๆ แต่ละทางล้วนแต่เป็นทางที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสีย จึงควรงดเว้นให้ได้

๓. สร้างคุณธรรมต่างๆ ให้มีขึ้นในตน เช่น การฝึกฝนพัฒนาตนเอง การฝึกสมาธิให้จิตเข้มแข็ง การเอาชนะใจตนเอง การตรงต่อเวลา ความอดทน ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการมีอารมณ์ขัน ฯลฯ

๔. มีหลักวิธีการหรือศิลป์ในการทำงาน หาวิธีทำงานที่ดีกว่าเดิม ที่สำคัญก็คือการฝึกสมาธิหรือจิตใจให้เข้มแข็ง ฝึกกำลังใจให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่ท้อถอย สามารถต่อสู้กับอุปสรรคได้ดี ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ รวมทั้งการปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสม

๕. ความรอบคอบไม่มั่งง่าย การรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ ความรอบคอบเป็นการมองเห็นคุณค่าของความรอบคอบและเห็นโทษของความมั่งง่าย ซึ่งถือเป็นความเห็นแก่ตัว เมื่อมองแยกแยะได้ดังนี้ ก็จะต้องพยายามทำธุระหรือกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จโดยไม่ปล่อยให้มั่งคั่งค้างและให้เสียเวลาเสียไป นอกจากนั้น เมื่อจะทำอะไรก็ตามจะต้องพิจารณาให้รอบคอบและรอบด้านว่าสิ่งนั้น ดี

^{๕๔} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๒.

หรือชั่ว ถูกหรือผิด มีประโยชน์หรือไม่ ถ้าหากพิจารณาใคร่ครวญรอบคอบแล้วเห็นว่าดี เห็นว่าถูก เห็นว่ามีประโยชน์จึงค่อยทำ เพราะอะไรก็ตามที่เป็นประโยชน์แล้วจะละทิ้งไม่ได้

๖. ความเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะทำสิ่งใดก็ตามต้องเอาใจใส่ตั้งใจทำจริงๆ โดยไม่อ้อแอ้โน่นอ้านี้แล้วหาเรื่องไม่ทำกิจหรือหน้าที่นั้นๆ เมื่อทำได้ดังนี้ความเกียจคร้านจะไม่สามารถเข้ามาครอบงำได้ ความเกียจคร้านเกิดขึ้นมาได้เพราะคนเราไม่มีความตั้งใจจริงในการทำสิ่งนั้นๆ กล่าวคือ เมื่อมีภาระหน้าที่ที่จะต้องทำ แต่ไม่ตั้งใจไม่เอาใจใส่ในภาระหน้าที่นั้นๆ แล้วรีบทำให้สำเร็จตามกาลเวลา สามารถแก้ไขความเกียจคร้านได้หรือป้องกันไม่ให้เกิดความเกียจคร้านขึ้นมาได้

๗. การคบคนดีเป็นเพื่อน การมีเพื่อนร่วมงานเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียรและตั้งใจทำงาน ฯลฯ จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้อบอุ่นราบรื่น สบายใจ และประสบความสำเร็จ ลักษณะของผู้ร่วมงานที่ดี แม้กระทั่งการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานให้เข้าใจได้ตรงกัน เมื่อเข้าใจตรงกันแล้วก็จะปฏิบัติตามเพื่อให้งานนั้นๆ สำเร็จได้โดยเร็ว ไม่ร่อเวลาไม่รอช้า อันจะทำให้เกิดความเกียจคร้านได้

๘. ความซื่อตรงหรือความซื่อสัตย์ คนที่มีความซื่อตรงต่อตนเอง ผู้อื่นหรือสังคม และซื่อตรงต่อหน้าที่แล้ว จะไม่ถูกอคติครอบงำ เมื่อมีกิจกรรมหรือหน้าที่ใดเกิดขึ้นหรือได้รับผิดชอบไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กก็ตาม จะต้องทำหน้าที่นั้นด้วยความซื่อตรงและซื่อสัตย์ต่อการทำงานนั้นๆ อันจะทำให้สำเร็จตามความปรารถนาได้

๙. การรู้จักกาลเวลา หมายความว่า เมื่อคนรู้จักกาลสมัย เป็นคนตรงต่อเวลาแล้วก็จะรับทำกิจการต่างๆ ให้สำเร็จ โดยรู้ว่า เวลานี้ต้องทำอะไร ไม่ปล่อยเวลาให้สูญเปล่าคือไม่ปล่อยเวลาให้ฆ่าตัวเอง เมื่อรู้อย่างนี้แล้วก็จะทำในสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามกาลเวลา แล้วจะได้ทำหน้าที่อย่างอื่นต่อไป

๑๐. การรู้จักตนเอง ต้องมีความเข้าใจตัวเอง เอาชนะใจตนเองให้ได้ กล่าวคือ ต้องรู้จักประมาณตนเองไม่ทำอะไรให้เกินความสามารถของตน ทำอะไรให้พอดีกับความสามารถของตน กิจการต่างๆ ก็ไม่คั่งค้าง และที่สำคัญกิจการงานนั้นๆ จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการด้วย

๑๑. การรู้จักเหตุผล การรู้จักเหตุผลเป็นหนทางแก้ไขความเกียจคร้านอีกอย่างหนึ่ง คือรู้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ รู้ว่าสิ่งเหล่านี้สำเร็จมาจากเหตุเหล่านี้เป็นต้น เมื่อรู้เหตุและผลแล้วก็พยายามหลีกเลี่ยงในสิ่งที่จะทำให้การงานนั้นคั่งค้างเสียให้ไกล

๑๒. ความพอดีเรียบง่าย จะทำการงานอะไร จะต้องรู้จักพอประมาณหรือพอดี ไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสียหาย เช่น การพูดหรือการกระทำ ก็ไม่พูดหรือกระทำให้ขาดหรือเกินไป ทำอะไรต้องพอดีตัว พอติดทน พอดีกับความต้องจึงจะเป็นสุข การขาดและการเกินอาจทำให้เกิดความเกียจคร้านขึ้นมาได้ เช่น เมื่อรู้ว่าขาดไปก็เกียจคร้านไม่แสวงหาอีก เป็นต้น

๑๓. การปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม ในที่เรียนหรือที่ทำงาน รวมทั้งที่บ้านด้วยถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดีสามารถโน้มน้าวให้เกิดความเกียจคร้าน แต่สิ่งแวดล้อมที่ดีสามารถโน้มน้าวให้เกิดความสุขต่อการทำงานและทำให้งานสำเร็จได้

๑๔. มีความขยันหมั่นเพียรต่อกิจการงานต่างๆ เอาใจใส่ ตั้งใจทำจนกว่ากิจการงานนั้นๆ จะประสบความสำเร็จจึงค่อยทำในสิ่งอื่น

๑๕. ศีลธรรมในศาสนาหรือปรัชญาที่ตนนับถืออยู่ ในพุทธศาสนามีธรรมสอนใจหลายประการ เชื่อว่าเมื่อรสพระธรรมเข้าถึงจิตใจแล้ว นิสัยไม่ดีต่างๆ ก็จะลดน้อยลง ซึ่งหาใช่แต่จะกำจัดนิสัยเกียจคร้านได้อย่างเดียว

การเกียจคร้านทำงาน ในทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ถึงโทษ ๖ ประการ คฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือนผู้ที่มีหวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จึงควรละเว้นจากการอ้างเหตุ ๖ ประการ คือ

๑. มักอ้างเหตุว่าหนานักแล้วไม่ทำงาน ซึ่งเป็นนิสัยของบุคคลที่เห็นแก่การนอนไม่ชอบการทำงานซึ่งเกียจคร้านเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

๒. มักอ้างว่าร้อนนักแล้วไม่ทำงาน เป็นลักษณะนิสัยของคนที่ไม่สู้งาน งานหนักไม่เอา งานเบาไม่สู้ชอบงานสบายๆ ชอบเอาเปรียบคนอื่น

๓. มักอ้างว่าเย็นแล้วไม่ทำงาน เป็นลักษณะของคนอู้งาน คือ ทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม ไม่กระตือรือร้นต่อภารกิจที่ตนรับผิดชอบ

๔. มักอ้างว่ายังเข้าอยู่แล้วไม่ทำงาน เป็นคนชอบตื่นสาย เห็นแก่การนอน

๕. มักอ้างว่าหิวแล้วไม่ทำงาน เป็นคนเห็นแก่ปากแກ່ท้อง ทำงานน้อยบ่นหิวกระหาย

๖. มักอ้างว่ากระหายน้ำแล้วไม่ทำงาน^{๕๕}

สรุปว่า หลักการทั่วไปดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้ความเกียจคร้านครอบงำจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของความยากจน ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากความเกียจคร้านในการประกอบอาชีพทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในครอบครัวหรือตนเองเป็นไปในเชิงลบ นำมาซึ่งปัญหาด้านปากท้อง ความเป็นอยู่ การศึกษาตลอดถึงการดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความยากจนในระดับชาติต่อไป

๒) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาความยากจนการไม่รู้จักรักษาทรัพย์

การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาความยากจนการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ (ชีวิตที่เป็นหลักฐาน)

คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

๑. ขันหาและรักษาสมบัติ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทิฐธัมมิกัตถสังสัตตนิกรรม ๔ ประการ^{๕๖}

๑) อุฏฐานสัมปทา (อุ) ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒) อารักขสัมปทา (อา) ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

^{๕๕}ที. ปา (ไทย) ๑๑/๑๘๔/๑๔๑.

^{๕๖}อง. อภฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

๓) กัลยาณมิตตตา (กะ) คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔) สมชีวิตา (สะ) เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดี สมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

๒) ชั้นแจ้งจัดสรรทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วนที่เรียกว่า โภควิภาค ๔ คือ^{๕๗}

- เอเกน โภเค ภูณเชย ๑ ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์

- ทวีหิ กมมํ ปโยชเย ๒ ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบกิจการงาน

- จตุตถญ นิชาเปยย อีก ๑ ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

๓) ชั้นจับจ่ายกินใช้ พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หากความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้น เมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกตามหลักโภคาทียะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะ หรือ เหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ) ๕ ประการ ดังพุทธพจน์ว่า

อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว^{๕๘}

๑. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข

๒. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

๓. ใช้ปกครองรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย

๔. ทำพลี คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา ๕ อย่าง

๑) ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ

๒) อิตถิพลี ต้อนรับแขก

๓) ปุพพเปตพลี ทำบุญหรือสักการะอุทิศให้ผู้ล่วงลับ

๔) ราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น

๕) เทวตาพลี ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อถือ

๕. อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติปฏิบัติชอบไม่ประมาทหมัวเมา เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคะจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

สรุปว่า การนำหลักอารักขสัมปทามาใช้ในการใช้จ่ายทรัพย์ มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากโภคทรัพย์ให้เกิดความคุ้มค่ากับการแสวงหาด้วยความยากลำบาก เพราะการใช้จ่ายทรัพย์อย่าง

^{๕๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๙๗/๒๐๒.

^{๕๘}องฺ ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๘.

สุรุษสุร่าย พุ่มเฟื่อย ไม่มีการวางแผนในการใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างถูกต้องย่อมนำมาซึ่งการสูญเสียไปแห่งทรัพย์สิน ทำให้ทรัพย์สินหมดสิ้นไปโดยไม่คุ้มค่ากับการแสวงด้วยความยากลำบาก ซึ่งเป็นสาเหตุของความยากจน ดังนั้นการนำหลักอารักขสัมปทามาใช้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างถูกต้อง จะนำมาซึ่งการป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจนได้

๓) การนำหลักกัลยาณมิตตตามาแก้ปัญหาความยากจนการคบคนพาล

การคบคนพาลหรือมิตรที่ไม่ดี ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งของการสูญเสียไปแห่งทรัพย์สินสมบัติ เพราะมิตรที่ไม่ดีย่อมชักชวนเราไปในทางที่ผิด ใช้จ่ายทรัพย์สินไปในทางที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรหมดสิ้นไปโดยปราศจากความคุ้มค่าและนำมาซึ่งความยากจนเนื่องจากการหมดสิ้นไปแห่งทรัพย์สิน

การนำหลักกัลยาณมิตตตามาแก้ปัญหาการคบคนพาล ความมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณ ทรงปัญญามีความสามารถ จะช่วยสนับสนุนชักจูงชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี^{๕๙} ข้อนี้เป็นองค์ประกอบภายนอก (internal factor, environmental factor) ดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์อยู่ต่ำ ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิตฉันใด ความมีกัลยาณมิตรก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิต แห่งการเกิดขึ้นของอารยอัษฎางคิกมรรคแก่ภิกษุฉันนั้น” “ความมีกัลยาณมิตรเท่ากับเป็นพรหมจรรย์ (การครองชีวิตประเสริฐ) ทั้งหมดทีเดียว เพราะว่าผู้มีกัลยาณมิตรพึงหวังสิ่งนี้ได้ คือ จักเจริญ จักทำให้มากซึ่งอารยอัษฎางคิกมรรค” “อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดา ก็พ้นจากชาติผู้มีชราเป็นธรรมดาก็พ้นจากชรา ผู้มีมรณะเป็นธรรมดา ก็พ้นจากมรณะ ผู้มีโสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสเป็นธรรมดา ก็พ้นจากโสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส”^{๖๐} “เราไม่เล็งเห็นองค์ประกอบภายนอกอื่นแม้สักอย่างเดียว ที่มีประโยชน์มากสำหรับภิกษุผู้เป็นเสขะ เหมือนความมีกัลยาณมิตร, ภิกษุผู้มีกัลยาณมิตรย่อมกำจัดอกุศลได้ และย่อมยังกุศลให้เกิดขึ้น” “ความมีกัลยาณมิตร ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ เพื่อความดำรงมั่นไม่เสื่อมสูญไม่อันตรายแห่งสัทธรรม” ฯลฯ^{๖๑}

กัลยาณมิตรธรรม ๗ องค์คุณของกัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือ ท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ

๑. น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม (ปิโย)

๒. น่าเคารพ ในฐานะ ให้ความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย (ครู)

๓. น่าเจริญใจหรือน่ายกย่องในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเฝ้าระวังด้วยซาบซึ้งภูมิใจ (ภาวนีโย)

^{๕๙} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕-๑๒๙/๒-๓๖.

^{๖๐} อ.จ. เอก. (ไทย) ๒๐/๗๒-๑๒๘/๑๖-๒๕.

^{๖๑} พ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๑๙๕/๒๓๗.

๔. รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี (วตฺตา จ)

๕. ออดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ ออดทนฟังได้ ไม่เปื้อนไม่ฉุนเฉียว (วจนฺทฺขโม)

๖. แกล้งเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗. ไม่ชักนำในอฐานะ^{๖๒} คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จณฺฐานเณ นโยชเย)

ปัญหาชีวิตการคบคนพาล คือ มีมิตรปฏิรูป หรือ มิตรเทียม ๔^{๖๓} คนเทียมมิตร, คนที่พึงทราบว่าเป็นศัตรูผู้มาในร่างของมิตร คนปอกลอก คนชนเอาของเพื่อนไปฝ่ายเดียว อัญญทัตถุหฺร มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
๒. ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
๓. ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
๔. คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

คนดีแต่พูด วจีบรม มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
๒. ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
๔. เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

คนหัวประจบ อนุปปิยภาณิ มีลักษณะ ๔ คือ

๑. จะทำชั่วก็เออออ
๒. จะทำดีก็เออออ
๓. ต่อหน้าสรรเสริญ
๔. ลับหลังนินทา

คนชวนฉิบหาย อปายสหาย มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คอยเป็นเพื่อนดื่มเมา
๒. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
๓. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
๔. คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

^{๖๒} ไม่ชักนำในอฐานะ หมายถึง ป้องกันไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์แต่ชักชวนให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นสุข

^{๖๓} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๙.

๔) การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาความยากจนการใช้จ่ายทรัพย์สินเกินฐานะ

การดำเนินชีวิตในโลก หากเราไม่รู้จักหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องก็ย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ โดยเฉพาะการใช้จ่ายทรัพย์สิน หากเราใช้จ่ายอย่างตามใจตัวเอง คำนึงแต่ความสุขสบายเป็นหลักไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือการสูญเสียไปแห่งทรัพย์สิน ก็จะทำให้ทรัพย์สินนั้นหมดไปโดยไม่เกิดประโยชน์ ซึ่งจะนำมาสู่การเกิดปัญหาความยากจน เนื่องจากการขาดทรัพย์สิน

การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาความยากจนจากการใช้จ่ายทรัพย์สินเกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่สิ่งจำเป็นแก่การครองชีพของเรา พยายามใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเกินฐานะของตนนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวเดือดร้อน และนำมาซึ่งความยากจนเพราะการหมดไปแห่งทรัพย์สิน เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์สิน พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตนเองและครอบครัว

ความรู้จักประมาณตน คือ ให้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีวิตโดยทางชอบธรรม กล่าวคือ การดำรงชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ ประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลซึ่งเป็นหลักขั้นพื้นฐานที่จะประคับประคองกาย วาจาให้เรียบร้อยและทำงานที่สุจริต คือ ถูกต้องเป็นไปตามเหตุผลซึ่งแต่ละอาชีพมีวัตถุประสงค์อยู่ในตัวของมันเอง และเป็นการไม่เบียดเบียนหรือก่อความวุ่นวายเดือดร้อนให้กับใคร ยังเป็นการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม

ความรู้จักพอประมาณตนนี้ถ้าพูดในรายย่อยแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของการทำงาน ทำหน้าที่ การบริโภค การใช้จ่ายทรัพย์สิน การพูด ตลอดจนการฝึกฝนหลับนอนและการสนุกสนานรื่นเริงต่างๆ เช่น การบริโภคที่ดีต้องบริโภคโดยใช้ปัญญาพิจารณาก่อนบริโภค ซึ่งตรงกันข้ามกับการบริโภคเพื่อสนองตัณหา มักจะก่อให้เกิดโทษต่อร่างกาย เช่น โรคอ้วน หรือ เรื่องของ ชูชกซึ่งเป็นตัวอย่างในเรื่องเวสสันดรชาดกที่บริโภคแบบไม่รู้จักพอประมาณ คือ บริโภคแบบไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา บริโภคแบบสนองความต้องการอย่างเดียว ผลสุดท้ายต้องก็แตก ดังสุภาชิตอีสานบทหนึ่งว่า “กินมาม่าบ่ค่าเบ็งท้อง คนที่กินไม่รู้จักประมาณท้อง ปากมีแต่กิน ไม่เคยคลำดูท้องว่าเต็มแล้วหรือยัง สักวันหนึ่งท้องจะแตก”^{๖๔} เหมือนชูชก เป็นต้น

การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอสมควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขต การรู้จักออมทรัพย์สิน ทรัพย์สินการทั้งส่วนตน และสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาความยากจนในทางพระพุทธศาสนาเป็นการใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตโดยใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญถึงเหตุปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องชอบธรรมดั่งงาม ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาทรัพย์สินพุทธศาสนาก็สอนให้มีความขยันหมั่นเพียร ให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ตลอดถึงเป็นคนหนักเอาเบาสู้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เมื่อได้ทรัพย์สินมาก็รู้จักรักษาไม่ให้สูญเสียไปด้วยเหตุต่างๆ ไม่จะเป็นการใช้จ่าย การสูญเสีย

^{๖๔} อุตม บัวศรี, ฌณาก้อมปรัชญาอีสาน, (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐.

ด้วยภัยพิบัติ ให้มีความห่วงใย ตลอดถึงการวางแผนในการใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างถูกต้องและมีความคุ้มค่ากับความยากลำบากในการหาได้ มิตรสหายควรเลือกคบแต่มิตรที่ดี เป็นสัตบุรุษมีคุณธรรม ในจิตใจ ชักชวนเราไปในทางที่ดีที่ถูกที่ควร ตลอดถึงช่วยปกป้องทรัพย์สินของเรา เพราะถ้าเราได้มิตรไม่ดีก็จะเป็นเหตุให้ทรัพย์สินสมบัติของเราหมดไปเพราะการแนะนำชักชวนให้ไปในทางที่ผิดของมิตร ดังคำพูดที่ว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” ตลอดถึงการดำเนินชีวิต ให้พอเหมาะพอควร ในทางพุทธศาสนาก็สอนให้รู้จักการใช้ชีวิตให้พอดีพองาม ไม่ให้ใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่ายเพื่อการแสวงหาความสุขมากเกินไป และไม่ให้ตระหนี่ถี่เหนียวในการใช้จ่าย ทรัพย์สินจนเกิดความผิดเคืองในการดำเนินชีวิต ทำให้ได้รับความลำบากเกินไป ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนเชิงพุทธจึงเป็นการใช้หลักธรรมในทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต นั่นก็คือ หลักธรรมที่เป็นหัวใจเศรษฐกิจ ได้แก่ (อุ) (อา) (กะ) (สะ) หรือหลักธรรมที่เรียกว่า ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลวังจุก^{๖๕}

สภาพทั่วไป

พื้นที่และอาณาเขต มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐,๑๕๕ ไร่ หรือ ๑๗.๕ ตารางกิโลเมตร ตำบลวังจุก ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของ อำเภอวังน้อย ระยะห่างจากอำเภอวังน้อย ประมาณ ๔ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลข้าวงาม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภูมิประเทศ ตำบลวังจุก มีสภาพทั่วไปเป็นที่ลุ่ม มีคลองชลประทานล้อมรอบ มีบึงวังจุก อยู่กลางตำบล เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำในลำคลองจะมีระดับสูงและท่วมบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบ ลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตร ทำนา การประมง

ลักษณะภูมิอากาศ เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณภาคกลางใกล้อ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีฤดูกาล ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

ทรัพยากรธรรมชาติ ตำบลวังจุก ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตำบล

จำนวน หมู่บ้าน ๕ หมู่ ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านคลองเจ็ด

หมู่ที่ ๒ บ้านคลองหก

^{๖๕} องค์การบริหารส่วนตำบลวังจุก, แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๓ - ๒๕๕๕, หน้า ๘. (เอกสารอัดสำเนา).

หมู่ที่ ๓ บ้านคลองยี่สิบหก

หมู่ที่ ๔ บ้านคลองแปด

หมู่ที่ ๕ บ้านคลองแขก

ประชากร ตำบลวังจุฬาประชากร ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๘ ทั้งสิ้น ๔,๐๓๓ คน แยกเป็น ชาย ๑,๙๗๙ คน หญิง ๒,๐๕๔ คน มีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย ๒๐๖.๔๖ คน/ตารางกิโลเมตร^{๖๖}

การคมนาคมขนส่ง การเดินทางและการขนส่งมีความสะดวก รวดเร็ว เพราะมีเส้นทางคมนาคมติดต่อเชื่อมโยงกับ ตำบล และจังหวัดใกล้เคียงได้หลายจังหวัด

การศึกษา มี การศึกษาในระบบ มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น ๒ โรงเรียน และมีการศึกษาตั้งแต่ระดับ อนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการศึกษานอกระบบ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ๑ ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๒ ศูนย์ มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน ๓ แห่ง

การสาธารณสุข มีสถานอนามัย ๑ แห่ง มีอาสาสมัครประจำทุกหมู่บ้าน และมีร้านขายยาแผนปัจจุบันจำนวน ๑ ร้าน

สถาบันและองค์กรทางศาสนา มีวัด/สำนักสงฆ์ ๔ แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีป้อมตำรวจชุมชนตำบล ๑ แห่ง ตั้งอยู่หน้าโครงการแฟคตอรีแลนด์

การไฟฟ้า ตำบลวังจุฬา มีไฟฟ้าใช้ทั้งตำบลประมาณ ๑๐๐% และมีโรงไฟฟ้าวังน้อยอยู่ในเขตตำบลบางส่วน

การประปา ตำบลวังจุฬามีระบบประปา (หอดึงสูง) ในความรับผิดชอบ ๑๐ แห่ง

อาชีพ มี การประกอบอาชีพ ทำนา ค่าขาย รับจ้างในโรงงาน รายละเอียดการประกอบอาชีพของประชากร ตำบลวังจุฬา จำแนกตามครัวเรือนทั้งตำบล มีดังต่อไปนี้

ก. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว มีประมาณร้อยละ ๖๐ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล โดยแบ่งเป็น

๑. อาชีพรับจ้าง มีประมาณร้อยละ ๔๐ ได้แก่
 - โรงงานอุตสาหกรรม ประมาณร้อยละ ๓๕
 - งานเกษตรกรรม (เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์) เป็นต้น ประมาณร้อยละ ๕
๒. อาชีพเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ ๑๕ ได้แก่ ทำนา
 - อาชีพค้าขาย มีประมาณร้อยละ ๕

^{๖๖}ข้อมูลสถิติประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลวังจุฬา ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘ . (เอกสารอัดสำเนา).

ข. ครั้วเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพขึ้นไป มีประมาณร้อยละ ๔๐ ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล โดยแบ่งออกเป็น

- รับจ้าง และเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ ๒๕
- รับจ้าง และค้าขาย มีประมาณร้อยละ ๑๕

การอุตสาหกรรม มีเขตอุตสาหกรรมจำนวน ๑ แห่ง คือโครงการแปดตอรีแลนด์วังน้อย ตั้งอยู่ที่ หมู่ ๓ ตำบลวังจุฬา อำเภอลำลูกเกด มีสถานที่ประกอบการประมาณ ๘๐ โรงงาน และมีปั้มน้ำมัน ๑ แห่ง

การคมนาคม

- การคมนาคมของตำบล มีการคมนาคมทางบกเป็นสำคัญ
- การคมนาคมติดต่อกับอำเภอลำลูกเกด ใช้ถนนเลียบคลองชลประทาน คือถนนเลียบคลองส่งน้ำหมอน ๔๐ และคลองส่งน้ำ ๒๖ และคลองระพีพัฒน์ ซึ่งสภาพเป็นลูกรังในสภาพที่ดี

การไฟฟ้า ตำบลข้าวงามมีไฟฟ้าเข้าถึงให้บริการในตำบล โดยจากจำนวนทั้งตำบลพบว่า มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือน

แหล่งน้ำธรรมชาติ คลอง จำนวน ๒ สาย คือคลองระพีพัฒน์ และคลอง ๒๖ ซึ่งเป็นคลองชลประทาน

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประปาประจำตำบล ๔ แห่ง

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

กัญญ์กวีฬารณ์ กลิ่นน้มนวล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการศึกษาพบว่า^{๖๗}

๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านวิริยะ จิตตะ และวิมังสา อยู่ใน ระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพ

^{๖๗} กัญญ์กวีฬารณ์ กลิ่นน้มนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลัก อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก คือ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย ต้องตั้งจิตรับรู้ในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบข้อบกพร่องในงานนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

พงษ์สันต์ คุ่มสอาด ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน ผลการศึกษาพบว่า^{๖๔} คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง ๔-๖ คน และมีตำแหน่งงานในกลุ่มออมทรัพย์เป็นกรรมการ ซึ่งปัจจัยภายในองค์กรการเงินประกอบด้วย ปัจจัยด้านสมาชิก ปัจจัยด้านคณะกรรมการ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ พบว่า คณะกรรมการเห็นว่าสมาชิกมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ รู้หน้าที่ของสมาชิกและกฎระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ ปัจจัยด้านคณะกรรมการนั้นส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านการบริหารงาน มีการติดตามการออมเงินและติดตามการชำระเงินกู้ของสมาชิก ตลอดจนได้มีการถ่ายทอดความรู้ข่าวสาร ให้สมาชิกได้ทราบอย่างทั่วถึง ได้มีการวางแผนงานและแบ่งงานกันให้ได้ว่าทุกคนสำหรับปัจจัยด้านบริหารจัดการส่วนใหญ่เห็นว่าการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม โดยส่งเงินออมและชำระเงินกู้ตรงตามกำหนด ปัจจัยภายนอกองค์กร การเงินชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมจากภายนอก ได้มีการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานและร่วมอบรม กับหน่วยงานส่งเสริมสำหรับการมีเครือข่าย องค์กรนั้นมีประโยชน์ที่ทำให้เกิดความช่วยเหลือและประสานงานกับระหว่างกลุ่มได้ดีขึ้น ในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า คณะกรรมการมีความเข้าใจดีด้วยการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน มีการจัดเอกสารเป็นระเบียบ มีการประชุมคณะกรรมการทุกเดือน มีความโปร่งใสในการทำงานมีเหรียญกษาปณ์ที่ทำหน้าที่เก็บรักษาเงินและสามารถตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการได้ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์กรมีการเจริญเติบโตและมีการขยายผล โดยดูได้จากจำนวนเงินออมของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสมาชิกมีความมั่นใจในกลุ่มและมีความพึงพอใจที่คณะกรรมการได้มีการจัดวาระประชุม และบันทึกการประชุมในแต่ละครั้งด้วย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจ ในเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ของคณะกรรมการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

^{๖๔} พงษ์สันต์ คุ่มสอาด, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

วาสนา ปินตา ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า^{๖๙} ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแต่ละแห่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินการแตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน บทบาทหน้าที่ของตนรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของคณะกรรมการ ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนการทำงานและมีการบริหารงานที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้และการส่งเสริมสนับสนุนของรัฐบาลก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า หน่วยงานยังขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ผลการศึกษานี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่ทำให้เข้าใจถึงสภาพการณ์ของกองทุนหมู่บ้าน และอาจสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้ท้าวิจัยได้นำเสนอจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานเอกชน จะมีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ๒ ปัจจัย ได้แก่ ๑ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ๒ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความยากจน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาความยากจน ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของความยากจน และแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน แต่ที่ผ่านมารัฐบาลก็ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนแต่ดูเหมือนว่าปัญหาความยากจนยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น นั้นอาจจะเป็นเพราะว่านโยบายในการแก้ปัญหาไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความยากจนไว้หลายท่าน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

ดุลยรัตน์ ศรีพรหม ได้วิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน : กรณีศึกษา โครงการฝึกฝนอาชีพในเขตที่ ๒ จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาใน ๔ ด้าน คือ ด้านทักษะวิชาชีพ ก่อนรับการอบรม ผู้เข้าอบรมมีความสนใจในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน น้อย หลังจากการอบรมฝึกอาชีพ ผู้เข้าอบรมมีความสนใจและเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น ด้านเศรษฐกิจชุมชนและครัวเรือน ก่อนเข้าอบรมมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับน้อยถึงปานกลางแต่เมื่อได้รับการอบรมแล้วระดับฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ปานกลางถึงดี ในทุกคำถาม ด้านการรวมกลุ่มอาชีพ มีการรวมกลุ่มอาชีพ

^{๖๙} วาสนา ปินตา, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

หลังการอบรม มีความสามัคคี เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีความสำเร็จในการรวมกลุ่มอาชีพในทุกคำถาม และแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากชุมชนเอง จนมีความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาคือได้ด้วยตนเอง ส่วนข้อเสนอแนะของประชาชนที่เข้าอบรม ฝึกฝนอาชีพ ส่วนใหญ่เสนอว่าควรอบรมเพื่อสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ตลอดจนการจัดหาตลาดและควรตรวจสอบความสำเร็จในโครงการและเน้นโครงการที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน^{๗๐}

เทวี สวรรยาธิปิติ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ที่เป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับภาคีที่เกี่ยวข้องในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพบริบทชุมชนตำบลตะนาวศรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนของเทือกเขาตะนาวศรี ลักษณะพื้นที่จึงเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน และพื้นที่ลาดชันลาดไหล่เขา โดยมีลำน้ำภาชีและสาขาของลำน้ำ ซึ่งเป็นลำน้ำขนาดเล็ก มีความลาดชันไหลผ่านพื้นที่ของชุมชนทั้ง ๗ หมู่บ้านจึงทำให้มีพื้นที่ป่าและทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหาร และที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าตำบลตะนาวศรี จึงมีพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติ ประชาชนร้อยละ ๘๐ เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง หรือไทยตะนาวศรี ทั้งที่มีบัตรประจำตัวประชาชนและยังไม่มีทะเบียนราษฎร รัฐออกหลักฐานจำแนกบัตรออกได้ดังนี้ บัตรสีฟ้า เป็นบุคคลบนพื้นที่สูง บัตรสีเขียวขอบแดงเป็นบัตรแสดงสถานะชุมชนบนพื้นที่สูง ส่วนบัตรสีม่วงคือกลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า และบัตรสีชมพูเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ซึ่งมีอยู่ไม่มากและรอที่จะผลักดันกลับออกไป ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตร สภาพบริบทของคนจนตำบลตะนาวศรี จำแนกคนจนได้เป็นประเภท คือ ๑) ผู้ที่อยู่ในวัยชราไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลาน ๒) ผู้พิการ ๓) ผู้ที่ทำการเกษตรแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ๔) ผู้ที่หาของป่าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่าย คนจนเกือบทุกหลังคาเรือน ปลูกสร้างบ้านเรือนที่ทำมาจากไม้ไผ่ผุพัง หรือนำมาขัดแตะคล้ายกระต๊อบไม่มั่นคงแข็งแรง มีมิติความยากจนในด้านจนทรัพย์สิน จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี จากการจัดประชุมเวทีประชาคมกับทุกภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนมีข้อค้นพบ คือ สถานภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอยู่ในภาวะถดถอย ๕ หมู่บ้าน อยู่ในสถานะของการเติบโต ๑ หมู่บ้าน และอยู่ในสถานะของการพัฒนาคนจำนวน ๑ หมู่บ้าน สำหรับทิศทางการแก้ไขปัญหาความยากจนมีหลายด้านดังนี้ ๑) ด้านการพัฒนาอาชีพ ๒) ด้านการพัฒนากลุ่ม ๓) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของทั้งตำบลเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนของตำบล ตะนาวศรีอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ คณะผู้ในชุมชนจึงเห็นว่า กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นกิจกรรมที่สำคัญจึงได้มีการจัดทำเวทีประชาคมโดยกลุ่มคนรักป่าสวนผึ้ง และกลุ่มองค์กรอื่นในชุมชนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าทั้งตำบล ทั้งป่าเบญจพรรณ และป่าไผ่ โดยประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ป่าไม้ให้กับคนทั้งในและนอกชุมชนทราบ จัดตั้งราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าทำหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาป่า ตลอดจนการดูแลไฟป่า ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการอนุรักษ์ป่าในพื้นที่ ส่วนบทเรียนที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย พบว่า คนจนในตำบลตะนาว

^{๗๐} ดุลยรัตน์ ศรีพรหม, “การแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน : กรณีศึกษาโครงการฝึกฝนอาชีพในเขตที่ ๒ จังหวัดนครราชสีมา”, การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญาตรี ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

ศรีได้รับการพัฒนาอย่างเสมอภาคในด้านการใช้ประโยชน์จากป่าภายใต้การร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประโยชน์จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคม^{๗๑}

ประสาทชัย สุขเจริญ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน” ผลการวิจัยพบว่า ความยากจน คือ ความลำบาก อัตคัดขัดสน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ปัญหาความยากจนเป็นความทุกข์อย่างยิ่งของมนุษย์มีสาเหตุใหญ่ ๒ ประการ คือ

๑. สาเหตุภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ เป็นต้น

๒. สาเหตุภายใน ได้แก่ กิเลส เครื่องเศร้าหมองใจ อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเกิดมาจากตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาที่เป็นรากเหง้าหรือมูลเหตุของปัญหาทั้งปวง อันนำไปสู่ปัญหาความยากจน

แนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนภายนอก พบว่า หลักพุทธธรรมที่ใช้ ได้แก่ ทิฐฐัมมิกัตถประโยชน์ ๔ และอิทธิบาท ๔ ส่วนหลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาความยากจนภายใน สามารถแก้ไขได้ด้วยการกำจัดกิเลส โดยใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๗๒}

มาลินี สมงาม ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนากับการพัฒนาด้านเกษตรกรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของความยากจนในพื้นที่ศึกษา คือ ขาดแคลนแหล่งน้ำผิวดิน ขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินและปัจจัยการผลิต ขาดแคลนสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาผลผลิตข้าวต่อไร่ แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือการพัฒนา แหล่งน้ำผิวดิน ออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและส่งเสริมปัจจัยการผลิต พัฒนาสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร^{๗๓}

ศิริทิพย์ รักษาชนม์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการของจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนก่อนบูรณาการ ในการดำเนินงานจะไม่มีการประสานงานหรือร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แต่ละหน่วยงานจะปฏิบัติตามคำสั่ง การกิจ นโยบายจากส่วนกลางเป็นหลัก ไม่มีการร่วมวางแผนงาน โครงการและไม่มีการนำปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่มาศึกษาและหาวิธีช่วยเหลือ หลังการบริหารงานแบบบูรณาการ ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่าย การร่วมมือประสานงานกันระหว่างหน่วยงานได้ กว้างขึ้น มีอำนาจในการบริหารงานด้วยตนเอง มีการร่วมวางแผน ปรึกษาหารือและนำความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่มาประกอบการกำหนดแผนงาน โครงการ การปฏิบัติงานมี

^{๗๑} เทวี สวรรยาธิปิติ และคณะ, “การศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหายากจนที่เป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับภาคีที่เกี่ยวข้องในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” รายงานการวิจัย, (ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง, ๒๕๕๓).

^{๗๒} ประสาทชัย สุขเจริญ, “ศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๗๓} มาลินี สมงาม, “แนวทางการแก้ไขปัญหายากจนของชาวนากับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” **วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้นในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จึงต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนต่อไป จากการศึกษาการบริหารงานการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ซึ่งใช้ตัวแปรในการศึกษาคือ รายได้ การออม การศึกษา หนี้สิน ยาเสพติด การอพยพย้ายถิ่น การซื้อลอตเตอรี่และซื้อหวย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานการแก้ไขปัญหาความยากจนหลังการบริหารงานแบบบูรณาการสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนที่ประสบกับปัญหาความยากจนมีรายได้ การออมเพิ่มขึ้น การศึกษาดีขึ้น หนี้สิน ยาเสพติด การอพยพย้ายถิ่น การซื้อลอตเตอรี่และซื้อหวยลดลง^{๗๔}

ศิวพร พงทอง ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานเชิงบูรณาการภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่า CEO) มีการบูรณาการยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ สรรพกำลัง และทรัพยากรในจังหวัดมากขึ้น การทำงานของส่วนราชการมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน มีการประสานความร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการต่างๆ มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น มีการปรึกษาข้ามหน่วยงานทำให้สามารถลดความซ้ำซ้อนของการทำงานได้มากขึ้น ทั้งนี้แม้ว่าการดำเนินงานของภาครัฐภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ ในด้านการประสานงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ได้แก่ ความยากจน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงาน ได้แก่ ความไม่ชัดเจนและความไม่สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงและจังหวัด การประสานงานของภาครัฐ ระบบงบประมาณ กฎหมาย และปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ระบบการวางแผนของรัฐ การประชาสัมพันธ์ ปัญหาด้านข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับตัวชีวิต และการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็น ๒ ส่วน คือ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ ควรมีการจัดแบ่งกลุ่มคนจน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ควรมีเป้าหมายหลักการที่จะแก้ปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน สำหรับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงาน ได้แก่ การให้โอกาสคนยากจนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การเพิ่มบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล การมอบอำนาจการบริหารงานให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดมากขึ้น การแยกแผนงาน โครงการ ที่มุ่งแก้ไขปัญหาสำหรับคนยากจนออกมาให้ชัดเจน และการปรับปรุงระบบการประเมินและตัวชี้วัดให้เหมาะสม

^{๗๔} ศิริทิพย์ รักษาชนม์, “การบริหารงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการของจังหวัดชัยภูมิ”, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการประเมินและตัวชี้วัดแก่ข้าราชการให้มากขึ้น^{๗๕}

อนุชาติ ยศปัน ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลทุ่งกว่า อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การวิเคราะห์สถานการณ์ศักยภาพการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบว่า หากวิเคราะห์เชิงธุรกิจที่คำนึงถึงผลตอบแทนที่อยู่ในรูปของเงิน บางกลุ่ม ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ แต่ที่กลุ่มอยู่ได้ เนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงรายได้โดยตรง แต่เป็นรวมกลุ่มเพียงต้องการมีกิจกรรมทำร่วมกัน แก้เหงา แก้เครียด เพื่อให้ผู้สูงอายุมีงานทำ และได้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพด้วย สาเหตุการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร อาจมาจากการขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร สรุปปัญหาความต้องการของกลุ่ม ด้านคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ด้านทักษะฝีมือ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการตลาด ยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม คือการฝึกอบรมกลุ่มต้องพึ่งตนเอง จัดทำโครงการขอรับงบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ใช้เครือข่าย หรือเครือข่าย จัดทำแผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ จะต้องสร้างความร่วมมือกลุ่มระหว่างชุมชน โดย ประสานความร่วมมือในลักษณะของเครือข่าย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

๒. กลุ่มทอผ้า กลุ่มเย็บผ้า และกลุ่มปักผ้า ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในโครงการหลวงที่รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กลุ่มอยู่ได้ด้วย คุณภาพเป็นที่ยอมรับ ทุกกลุ่มมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มมีความต้องการด้านการเพิ่มทักษะฝีมือ ขยายการตลาด โดยมีข้อสรุปกำหนดแนวทาง ไว้คือ การจะทำให้ผลิตภัณฑ์กลุ่มเป็นที่ต้องการหรือสนใจ จะต้องให้มีเนื้อผ้าดี มีลายใหม่ ๆ จะต้องเน้นประชาสัมพันธ์ผ่าน การอบรมให้ทักษะในการทอลายผ้าใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็น ถ้าสมาชิกมีทักษะความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น จะได้ให้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากขึ้นและเพิ่มจำนวนการต้องการสั่งซื้อของลูกค้าด้วย การสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๓. กลุ่มธนาคารหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนมีส่วนร่วมค่อนข้างสูงและได้ประโยชน์จากกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มธนาคารหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง เหมือน ๆ กัน คือ การกู้เงิน ออมเงิน การถอน การชำระหนี้ ดอกเบี้ย การตรงต่อเวลา สัจจะ จริใจ ทุน เงินสะสม และประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมได้ ความเข้มแข็งของชุมชน เกิดความร่วมมือ ความเอื้ออาทร ชุมชนได้เรียนรู้ การจัดการชุมชน การรวมกลุ่ม โอกาสการพัฒนาการขับเคลื่อนกิจกรรม คือ ปรับโครงสร้างหนี้ให้กับสมาชิกที่มีความเดือดร้อน มีการประชุมเครือข่ายประชาสัมพันธ์ มีการจูงใจ ในการออม

๔. ร้านค้าชุมชน การดำเนินกิจกรรมร้านค้าชุมชน เป็นอีกกิจกรรมที่คนในชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการ ได้ซื้อสินค้าราคาถูกดีธรรม เป็นการสร้างภาวะผู้นำ แนวทางการพัฒนากลุ่ม คือ สร้างความเข้มแข็งแก่ กรรมการ มีการพูดคุยหารือกันบ่อย ๆ จัดให้มีการประชุมเวียนหมู่บ้าน

^{๗๕} ศิวาพร ฟองทอง, “รูปแบบการดำเนินงานเชิงบูรณาการภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจน : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

กำหนดแผนการขับเคลื่อนร้านค้าชุมชนแต่ละร้าน มีการประชุมเวียนหมู่บ้าน สร้างความเข้าใจต่อชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ควรรวบรวมองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อรุ่น

๕. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมชนแนวคิดจากการไปศึกษาดูงาน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่ต้องการนำมาปรับใช้ในกิจกรรมของตนเอง ส่งผลต่อการกำหนดแนวทางโครงการวิจัยทำให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการ ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อมได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ ศักดิ์ศรีของชุมชน สำนึกรักในท้องถิ่น ได้บทเรียนที่สังคมสามารถเรียนรู้เข้าใจ ความคิดและการทำงานของคนในชุมชนด้วยอีกทางหนึ่ง ทำให้เกิดการสร้างเครื่องมือที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เวทีชาวบ้านซึ่งถูกใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน^{๗๖}

อนุวงศ์ มหานิติพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดนโยบาย อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดทำแผน อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการติดตามผล อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า นายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขาดความรู้ในด้านการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนงานในการแก้ไขปัญหาความยากจน รองลงมาคือขาดทรัพยากรในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะและสิ่งสนับสนุนไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ให้การสนับสนุนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน^{๗๗}

เฮร์ส (Hirschl) ได้วิจัยเรื่อง “สาเหตุความยากจนในสหรัฐอเมริกาเกิดจากความล้มเหลวเกี่ยวกับโครงสร้าง” ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุความยากจนเกิดจากการค้นคว้าการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้ไม่มีความปลอดภัยในชีวิต ทำให้คนไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสบการณ์ก่อให้เกิดความล้มเหลว ชาวอเมริกันจึงประสบปัญหาความยากจนเกี่ยวกับทางด้านโครงสร้างทางด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม การเมือง รวมถึงด้านเศรษฐกิจของชาวอเมริกันไม่มีงานทำและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวอเมริกันที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา^{๗๘}

เลวิส (Lewis) ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความยากจนของประชากรในชุมชนเมือง” ผลการวิจัยพบว่า คนที่ยากจนมีวัฒนธรรมของความยากจน (Culture of poverty) โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ที่เป็นชุมชนแออัด มีลักษณะดังนี้

^{๗๖} อนุชาติ ยศปัน, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนเครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”, การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๐).

^{๗๗} อนุวงศ์ มหานิติพงษ์, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๒).

^{๗๘} Hirschl Ran. Judicial Review in New Democracies Constitutional Courts in Asian Case. Law & Politics Book Review 13. (Cambridge University Press, 2003).

๑. มีความเชื่อในโชคชะตา ยอมรับว่าความยากจนถูกกำหนดโดยชะตา ส่งผลให้คนยากจนมีบุคลิกที่สิ้นหวังท้อแท้ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน

๒. คนที่ยากจนมักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คิดว่าตนเองคงจะทำอะไรให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ไม่ได้ เกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะต่อสู้ดิ้นรนให้ตนเองหลุดพ้นจากความยากจนนั้น

๓. คนยากจนมักจะคิดถึงชีวิตของตนเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยไม่มองถึงความผิดพลาดในอดีตของตน หรืออนาคตข้างหน้าของตนว่าจะเป็นอย่างไร

๔. คนยากจนมักไม่มีการวางแผนในอนาคต อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมองโลกในลักษณะที่สิ้นหวัง

๕. คนยากจนมักมีวิสัยทัศน์แคบมีความรู้เฉพาะที่ชุมชนของตนเท่านั้น ไม่มองสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่อยู่นอกชุมชน

๖. คนยากจนมักจะขาดความสำนึกในเรื่องชนชั้น^{๗๙}

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความยากจน สรุปได้ว่า ปัญหาความยากจนเป็นสถานะที่บุคคลสามารถครอบครอง หรือได้รับการจัดสรรทรัพยากร ไม่ทัดเทียมคนอื่น จึงทำให้รายได้หรือปัจจัยในการดำรงชีพมีอยู่น้อย ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การแก้ไขปัญหาคือความยากจนเป็นการแก้ไขปัญหาคือที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน เพราะเมื่อปัญหาความยากจนเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบไปสู่กว้างทำให้ระบบต่างๆ ของสังคมเปลี่ยนแปลงไป คุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ได้รับการพัฒนา ตลอดถึงประเทศชาติไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของการจัดตั้ง โครงสร้างขององค์กร และโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน และเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างสมบูรณ์ โดยการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารงานในสภาตำบลเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

พระมหาสุวิทย์ฯ สิริวัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจากการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหาร รับฟังความคิดเห็นของพนักงาน นำความคิดเห็นมาร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริยา เอี่ยมวิบูลย์ ได้ทำการวิจัยเรื่องศักยภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการ

^{๗๙} Lewis Oscar, *Anthropology in the City*, (Chicago : University of Chicago Press, 1998).

สนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล มีความคิดเห็นต่อศักยภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง^{๘๐}

พระมหาเอกอมร ฐิตปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ควรทำงานรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย วางแผนการทำงานให้เหมาะสม เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ เว้นจากการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพรรคพวก ไม่รับสินบนไม่ทุจริต ให้การช่วยเหลือจัดสวัสดิการหรือแบ่งปันผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๘๑}

พระคณพศ กิตติสารโ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวย จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวย มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาในการบริหารงานพบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่ทราบข้อกฎหมายหรือหลักธรรมาภิบาล

^{๘๐} พระมหาสุวิทย์ชา สิริวัฒน, “การบริหารงานตามหลักอริยบท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๘๑} พระมหาเอกอมร ฐิตปญโญ, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เกี่ยวกับการบริหารงานในแต่ละส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และบางส่วนยังเห็นแก่พวกพ้องของตนเอง การทำงานในบางเรื่องไม่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานตามความรู้สึกของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลงานที่ออกมา การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตการปกครอง^{๘๒}

พระภานุวัฒน์ ฐิตวินโย ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาลของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป ที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาลของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป มีความคิดเห็นการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาล ของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล ของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่ทราบข้อกฎหมายหรือข้อบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารงานในแต่ละส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ผู้บริหารขาดการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร ตลอดจนความไม่เป็นกลางของผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดสรรคนให้ตรงกับงาน เรื่องการประเมินขึ้นประเมินตำแหน่ง และไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการให้ผู้บริหารมีความเป็นกลาง ควรดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกิดความสุข สนุกกับการทำงานด้วย ผู้บริหารต้องมีความกรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีการจัดสรรงานให้เท่าๆ กัน และเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความทุกข์ ต้องช่วยเหลือและหาวิธีหรือผ่อนจากหนักให้เป็นเบา พูดให้กำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่รักชอบเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชาคนใดคนหนึ่ง และควรให้อาสาทั้งสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีความเจริญก้าวหน้า^{๘๓}

พระยุทธภูมิ ธมมธโร ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ตามความคิดเห็นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในอำเภอนาแก โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นค่อนข้างดีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอนาแกตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ทั้งนี้เพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการพัฒนาท้องถิ่น

^{๘๒} พระคณพศ กิตติสาโร, “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๘๓} พระภานุวัฒน์ ฐิตวินโย, “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาลของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ของตนโดยการทำให้โครงการต่างๆให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ปัญหาของประชาชนได้รับการตอบสนองและได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้แล้วองค์การบริหารส่วนตำบลยังกระจายผลประโยชน์ สิทธิประโยชน์ อันพึงมีพึงได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงกัน และการเข้าไปใช้บริการขององค์การ ประชาชนก็ได้รับการบริการ ได้รับการแนะนำ การช่วยเหลือ ด้วยคำพูดที่ดี คำพูดที่ไพเราะเป็นกันเองกับประชาชน^{๘๔}

จินตนา กัลยาณพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

๒. เพศและอายุที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาชีพระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยพบว่า

๑) อาชีพค้าขาย/ทำธุรกิจ/พนักงานบริษัท มีส่วนร่วมมากกว่าอาชีพรับจ้าง ส่วนอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ มีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรและอาชีพรับจ้าง

๒) ระดับการศึกษาอนุปริญา/ปวช. มีส่วนร่วมมากกว่า ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมมากกว่าประถมศึกษา

๓) รายได้ต่ำกว่า ๓,๐๐๑ บาท กับ ๓,๐๐๑-๖,๐๐๐ บาท มีส่วนร่วมมากกว่ารายได้ ๖,๐๐๑-๙,๐๐๐ บาท^{๘๕}

ธิดารัตน์ ศิลวรรณโณ ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสัจพัตถ์ ๔ : กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักสัจพัตถ์ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันมีผลการบริหารงานที่ดี รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่สะเรียงมีขนาดเล็ก พนักงานในแต่ละแห่งมีจำนวนไม่มาก ผู้บริหารสามารถดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง มีการบริหารงานเป็นระบบแบบครอบครัว แบบพี่ดูแลน้อง พ่อดูแลลูก พนักงานชั้นผู้น้อยสามารถ

^{๘๔} พระยยุทธภูมิ ธรรมธโร, “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสัจพัตถ์ ๔ ตามความคิดเห็นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๕} จินตนา กัลยาณพันธ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๙).

พูดคุยซักถามกับผู้บริหารระดับสูงได้ และมีพนักงานบางส่วนที่ได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังกัด ๔ เพื่อการพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น^{๘๖}

ภาณุพล ภูเขา ได้วิจัยเรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีความคิดเห็นว่า ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการบริการที่ดีแก่ประชาชนพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิมล สิงห์นิล ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกองนาง อำเภอบางบ่อ จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลกองนาง อำเภอบางบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๗}

เริงชัย ตั้งรุ่งเรืองอยู่ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวม และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้าน ๓ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ ด้านโครงสร้างและระบบงาน ส่วนด้านการบริหารงานพัสดุ มีปัญหาในการบริหารงานอยู่ในระดับน้อย

๒. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า มีปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางมีด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ และมีปัญหาในระดับน้อยในด้านโครงสร้างและระบบงาน และการบริหารงานพัสด ส่วนคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล พบว่ามีปัญหาโดยรวมและด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาระดับน้อยในด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณและโครงสร้างและระบบงาน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และโครงสร้างและระบบ และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยในด้านการบริหารงานพัสดุ

๓. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า พบว่ามีปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันสมาชิก

^{๘๖}ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังกัด ๔ : กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**(รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๗}ภาณุพล ภูเขา, “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**(รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นกับปัญหาในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

โดยสรุป ปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการบริหารงานพัสดุมีปัญหาในการบริหารงานอยู่ในระดับน้อยแต่ในด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ ด้านโครงสร้างและระบบงานอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อองค์การจะได้บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป^{๘๘}

สุพจน์ เจริญขำ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหาร พนักงานราชการ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้างให้ความสำคัญในการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ทำให้การบริหารงานขององค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย^{๘๙}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขตพื้นที่ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ เป็นอย่างดี ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้ ซึ่งจะเห็นได้จากอดีตครั้งยังไม่มียุทธศาสตร์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ประชาชนมีความเป็นอยู่ตามอัตภาพ รัฐบาลไม่สามารถดูแลประชาชนในชนบทได้อย่างทั่วถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการเป็นไปอย่างมีข้อจำกัด แต่ปัจจุบันเมื่อมีราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานตลอดถึงสามารถตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหารได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

๒.๖.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

หลักทฤษฎีธรรมาภิบาล เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นสอนในเรื่องการประกอบอาชีพ การแสวงหาทรัพย์ การรักษาทรัพย์ การคบมิตรสหายที่ดี และการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน บุคคลใดประพฤติปฏิบัติตาม

^{๘๘} เรียงชัย ตั้งรุ่งเรืองอยู่, “ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๗).

^{๘๙} สุพจน์ เจริญขำ, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตรศาสตร, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ย่อมได้รับความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา สีสเตโช) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ ๑) การนำหลักอรรถฐานสัมปทามาแก้ปัญหาการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงจากความชั่วช้าประการ สำคัญก็คือการระมัดระวังหรือสำรวมรักษา กาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ ๒) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ ๓) การนำหลักกัลยาณมิตรตามาแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือมีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ควรรู้จักเลือกเสวนาบุคคลผู้ทรงปัญญามีความสามารถ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิตและธรรมาปฏิบัติสิ่งแวดล้อมที่ดี และ ๔) การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือการประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะผู้ว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตนเองและครอบครัว^{๙๐}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ สรุปได้ว่า หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันชาติ อันพึงได้รับจากการประกอบสัมมาอาชีพที่ถูกต้องทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์เมื่อผู้ใดสามารถทำให้เกิดขึ้นในจิตใจหรือปฏิบัติตามได้ ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งที่เป็นวัตถุหรือคุณค่าทางจิตใจตลอดถึงการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น เรียบง่ายและมีความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต.

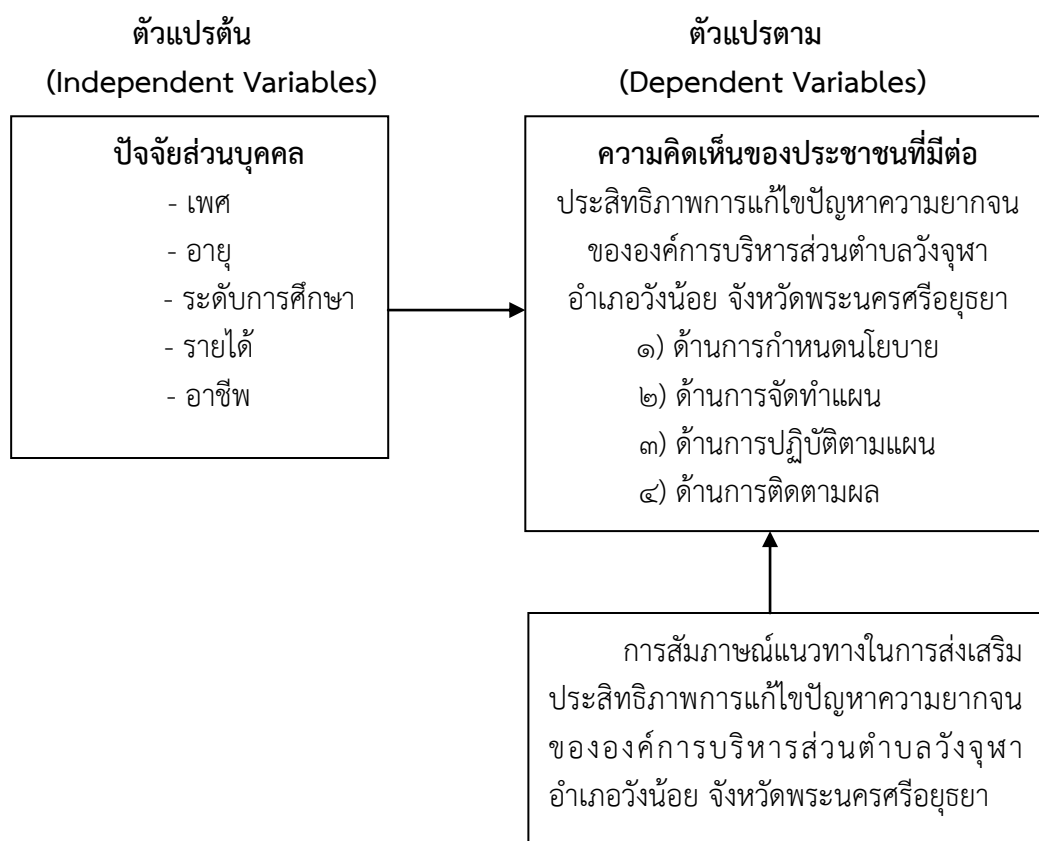
^{๙๐} พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา สีสเตโช), “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาความยากจนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังจุกา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาความยากจนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังจุกา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการกำหนดนโยบาย ๒) ด้านการจัดทำแผน ๓) ด้านการปฏิบัติตามแผน และ ๔) ด้านการติดตามผล ดังแผนภาพที่ ๒.๓

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย